62450/B

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON



ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

FREIND, J.

A 71

XXI 2

JOHANNIS FREIND, M. D.

DE PURGANTIBUS,

In Secunda Variolarum Confluentium Febre, adhibendis

EPISTOLA.



LONDINI:
Impensis Gul. & Joh. Innys, in Area Occidentali D. Pauli. MDCCXIX.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30521439



Amicissimo, Clarissimoque Viro,

RICARDO MEAD,

JOHANNES FREIND, S.P.D.



ÆPENUMERO, Vir Amicissime, laudavi fortunas meas, sæpiusque sum laudaturus, quòd ab aliquot jam annis magna mihi tecum intercesserit necessitudo, studiorumque adeò in eâ, quam profitemur, arte quædam quasi conjunctio: nam, cùm in cæterâ vitâ, tum maximè in Medicinæ

munere fungendo, idem ſentire atque idem judicare, res eſt longè jucundiſſima. Permagni quippe intereſt, cùm conſilia Medica miſcemus, conſiliorum ſocium habere peritum artificem : neque hoc tantùm ad ſalutem ægrotantium inſtaurandam, ſed ad eas moleſtias, quas, ut ſunt res humanæ, nos ipſi in curatione morborum paulò magis difficili ferè experimur, leniendas. Quid quòd ij, qui in Medendi Scientiâ penitiùs eruditi atque inſtructi ſunt, ijdem à malis artibus abhorreant, omnique notâ illiberali reperiantur maximè immunes. Quippe cùm illecebris ita parum pateant, ut vel pravis hominum moribus ſervire, vel eorum gratiam lenociniis aucupari nolint, nihil unquam à ſe aut ab honeſtate alienum, aut etiam dignitati ſuæ injurium fieri patiuntur. Quicquid enim exiſtimationis famæque hoc obſequio partum eſt, id omnino imbecillum fore & caducum arbitrantur : tum autem rebus ſuis optimè conſuli, tum veram gloriæ viam

iniri,

iniri, cùm ſcientiâ freti, cùm uſu exerciti, cùm indecoras quaſcunque machinas dedignati, ipſi de ſe ſuâque, quam profeſſi ſunt, arte dignè ſentire videantur.

Itaque qui in hâc, quemadmodum in illâ ſive pingendi ſive ſculpendi diſciplinâ cupit excellere, ingenium ad id, quodcunque perſequi volunt, fictum quaſi & accommodatum habeant neceſſe eſt : nemo enim, quantumcunque ſtudij acceſſerit, medicus fieri poteſt, niſi & etiam quodammodo naſcatur. Sunt quippe in hâc arte multa perobſcura & recondita, multa impedita & ſubtilia, quæ nullis præceptis perfectè edoceri, nullâ explicatione plenè cumulatéque tradi poſſunt; ita ut, quamvis plurima ex ſcriptis Medicis, in quibus quidem verſatiſſimus eſſe debet, hauſerit Medicus, plura tamen ſint ipſius judicio & perſpicacitati relinquenda. Atque hoc quidem in nullâ re magis elucet, quàm in *pulſuum* varietate internoſcendâ ; quippe qui tactum hunc

eruditum habent, eum non ex magiſtrorum dictatis, ſed ex diuturno uſu, & vi quâdam acuminis proprij fluxiſſe ſentiunt. Adeò nuſquam aliàs æquè percipitur ac in medicis rebus, quid demum ſubtilitas ipſa naturæ valeat, & curioſa quædam in judicando felicitas. Quid igitur? an ii, qui indolis leviſſimæ maximèque deſultoriæ ſunt, in hâc ſcientiâ magni quid facere poſſe videntur, in quâ, non niſi multâ cum ſagacitate, ſtudioque acri & perpetuo, elicienda eſt aliqua rerum maximè difficilium conjectura? An ij, qui pingui minervâ præditi ſunt, & tarditate ingenii laborant, ad hanc ſolertiam, quæ medentibus ineſſe debet, acquirendam ſatis idonei accedunt? an eos denique, in re, ſiqua eſt alia, reconditiſſimâ exquiſitumque judicium exigente, acutè cernere poſſe exiſtimas, quos, ſi in cæteris rebus periculum feceris, communi ſenſu planè carere fatearis? Videmus tamen quotidie, ut multi, qui aliàs omni ſolertiâ vacui ſunt, de rebus medicis judicandi

candi intelligentiam ſe conſecutos eſſe jactitent: utque iidem propter id ipſum, quòd hâc intelligentiâ indigeant, eum in medendo, quem ſemel fortè arripuerint, tramitem conſtanter perſequantur, inque eâdem quaſi orbitâ, ſine progreſſu aut profectu ullo, conſeneſcant.

Sed & hanc quoque experta eſt res medica fortunam, ut, qui in aliis tum diſciplinis tum artibus, etiam illiberalibus, mediocre nomen adepti ſint, ii repente in principem medicorum ordinem, invitâ naturâ, irruere præ ſe ferant. Sint illæ ſanè ad ſpeciem perbellæ, atque curioſæ; quam verò affinitatem cum morborum contemplatione, cum medendi ſolertiâ habeant, haud facile eſt divinare. Certè non aliam habent, quàm cum Juris ſtudio: at non repertus eſt adhuc quiſquam Legum ſtudioſus, qui unquam his artificiis viam ſibi ad forum muniri poſſe ſomniaverit. Iſtæ ſcilicet iis, qui ſuas in ſcenâ hâc noſtrâ medicâ partes acturi ſunt, reſervantur elegantiæ.

Hoc quoque in cauſâ fuiſſe exiſtimo, cur nonnullis jam à ſeculis medicorum plurimi, quanquam & ingenio & eruditione ſatis valuiſſe comperti ſunt, cogitationes tamen ſuas aliò contulerint, & in quâvis potiùs arte excelluerint, quàm in ſuâ: itàque excelluerint, ut ex iis permulti Hiſtoricos, Oratores, Poetas, in eâ ipſâ, quæ illorum propria eſt, ſcribendi facultate ſuperârint. Maluerunt opinor, cùm iniquam de iis, qui medicinam profeſſi ſunt, hominum ſententiam paſſim ferri perciperent, ad alia ſtudia confugere; quorum ope, uti animo ſuo ſciendi avido liberiùs indulgere, ita ſemet magis populari gratiæ commendare liceret. Quaſi verò in hâc noſtrâ, quæcunque fuerit, ſupellectile non ſit, quod acutiſſimum ingenium exerceat, quod diſcendi aviditatem expleat, quod totas hominis vires, quantæ eæ cunque demum fuerint, deſideret.

Atqui hæc Medicinæ ſtudentium querela ſanè pervetuſta eſt, & *Galeni* præ-

cipuè

cipuè ætate familiaris: is enim, qui insigni suâ cum laude, cùm in cæteris disciplinis, tum in Medicis præsertim, haud mediocrem operam curamque consumpserat, non sine aliquâ indignatione queritur, * perplurimos suo tempore, vel mane salutando, vel vesperi comessando, vel aliam adulationis viam sectando, magni nominis medicos evasisse: literas verò artesque liberales ita parum Medico, uti tum invaluit vulgi opinio, profuturas putari, ut Fabri tum Lignarii tum Ferrarii, Sutores, Tinctores, † *Lintearii*, proprio Magisterio relicto, in Medicæ artis munera insiluerint: eos verò, qui pictoribus & unguentariis mixturas suas præparabant, etiam de primo loco certâsse. Eâdem arrogantiâ, eodemque prope seculo *Thessalus* iste, Empiricorum audacissimus, quem idem *Galenus* || sub patre lanas carpente in *Textrinâ* educatum, atque inde *Lanificorum* elocutionem

* *Method. Medend. Præfat.* † *Ibid.* || *Ibid.*

con-

consecutum esse memorat, literarum omnium rudis, novam sectam condidit, damnatisque veterum omnium placitis, † & rabie quâdam in cæteros omnes invectus, se unum esse Medicum jactitabat; seque, hominem utcunque ex *Officinâ* repetantem, sine arte, sine literis, Medicinæ formam universam uno libello posse tradere confisus est. Vulnera omnia, utcunque dissimilia, pari modo tractavit, * *unguinosa* scilicet & *glutinosa* imperans: multisque nugacissimis versuum millibus effusis, *duos* tantùm esse in omni victûs ratione morbos contendit, nempe fluxum & clausum: fortasse etiam, si paulò plus sapuerat, *duo* tantùm remedia morborum omnium posuisset. Atque hic quidem error, quem vel puer, in simplicioribus disciplinis eductus, statim adverteret, eò insolentiæ *Thessalum* istum evexit, ut magnum & præclarum quid se invenisse putaret. Ita ferè homines

† *Plin. Hist. Nat.* 29. 1. * *Method. Medend. Lib.* 6.

inepti

inepti atque futiles, neque acumine ullo, neque authoritate valentes, in iis ipsis rebus gloriâ se & prædicatione efferunt, quæ cæteris omnibus risum movent.

Ne itaque Te avertant ab instituto sive medendi sive scribendi consilio scurrarum convitia: Tecum utique reputantem, Viris ingenio excellentibus hoc sæpe accidisse, & quidem sæpissime in hâc nostrâ quam sequimur viâ. Ita suum habuit *Harvêus Parisanum*, hominem futilissimum insulsissimumque: nec suus, quantulus is cunque fuerit, *Willisio* defuit *Meara*. Quin perge literatos omnes demereri, & quæ apud te premis, de *Variolarum* omni genere jam diu meditata, deprome tandem, ut intelligant omnes, quantâ in gratiâ atque pondere esse debeat, quantùmque ab *Empiricorum* somniis distet, nullis innixa commentis, Historia Medica.

Interim sinas, ut ad id opus absolvendum hâc Te Epistolâ quasi provocem; in quâ, ne in eam, quam Tibi relinqui velim

velim provinciam, incurrere videar, nihil de *Variolis* dicturus ſum, niſi de earum *curatione*; eâ præſertim, quæ, *ſecundâ* jam Febre invaleſcente, Medicinis *purgantibus* inſtituitur. Ad quam quidem curationem denuo explicandam libens accedo. Quippe cùm hoc purgandi inſtitutum novum pleriſque atque inauditum videretur, nonnullique ea, quæ de hâc re expoſuimus, vel parum intelligerent, vel perverſè interpretarentur, non malè credo merebor de meis popularibus, ſi in argumento tam gravi, à Medicis quidem prorſus intacto, maximè tamen ad ſalutem hominum pertinente, paulò quid amplius elaboraverim. Hujuſce ſiquidem Medicinæ auxilio ſanctiſſimè affirmo me multos ſanitati reſtituiſſe, permultos à Te eſſe itidem reſtitutos ſatis ſcio. Sed quoniam hæc res varias habet cautiones, morbique ſigna omnia cum diligentiâ atque judicio notanda ſunt, exponam, ut potero, quemadmodum ii, qui in hâc curandi ratione

minùs

minùs verſati ſunt, eam tandem aliquando percipere ac conſequi poſſint. Hoc ut efficiam, ponam in medio Hiſtorias quaſdam ſingulares : ita quippe tum continuata illa affectuum ſeries atque connexio, ad quam maximè in ægrotis tractandis attendere oportet, diſtinctiùs eluceſcet, tum ipſa medendi via eruetur faciliùs. Neque verò mei ſive otii ſive negotii fert ratio, nec res ipſa poſtulat, ut omnia exempla ſimul proferam : ſatis erit ex iis tantummodo caſibus, in quibus alterum mihi adjunctum conſilii ſocium atque adjutorem habuerim, præcipuos excerpere. Obſervationes denique, quas vel ad morbi decurſum, vel ad curationis modum meliùs intelligendum conducere poſſe arbitror, ſic interſeram, ut & varietati, & legentium utilitati ſimul conſulam. Iidem mihi, ſiquid à me minùs accuratè dictum ſit, faciliùs ignoſcent : quòd & mihi vacui temporis non nimium ſuppetat, & res ipſa, doceri contenta, ornari nolit.

Id

Id obiter interim monendi ſunt, aliquas ex his, quas deſcripturus ſum, Variolis fuiſſe ex *Cohærentium* genere: quæ quidem à *Confluentium* naturâ ita parum abhorrent, ut eadem ferè ſui ſigna præbeant, eandemque planè, matureſcendi tempore, febrem accendant. Quin & perrarò * ea, quæ *Confluentium* propria eſt, etiam in *Cohærentibus* deficit Sputatio: ita ut rectiſſimè edixerit *Mortonus*, *Salivationem jure merito habendam eſſe ſymptoma morbi maligni vel ſaltem medii, ubi febris recidiva, & eventus ſaltem anceps expectari poſſit.* † Nimirum quod periculi imminet, non tam ab ipſo puſtularum *genere*, quàm à *numero* prorſus oritur: qui quidem ſi ingens fuerit, idem de rei exitu timor ſubeſſe debet, ſive eæ confluxerint, ſive non. Etiam numerus ipſe ad hoc præſagii faciendum, non in *facie* modo, ut nonnulli volunt, ſed in cætero quoque corpore attendi debet.

* *Vid. Hiſt.* 1. † *De Variol.* 176.

Quare

Quare utraque tam *Cohærentium* quàm *Confluentium* Species, uti in reliquis perparum discrepat, ita similem omnino curandi viam desiderat. Hoc quoque observatione haud indignum, quòd, utcunque morbi, quorum hîc pertexitur Historia, sint omnino simillimi, alii tamen alia cùm ingravescendi tum decedendi tempora habuerint. Hujusmodi fortasse Variolas quispiam *Anomalas*, & quasi extra ordinem positas haud absurdè appellaverit: at sunt tamen eæ, quæ omni ferè tempestate plurimùm occurrunt, omnibus ferè ætatibus sunt communes. Neque vidi adhuc hujusce generis Variolas, quæ ad hanc dierum regulam magis exquisitè sint compositæ. Nonnunquam enim in ipso morbo dierum ratio mutatur; fitque gravior, qui remissior esse consueverat. Ita ut, is maximè fallatur, necesse sit, qui temporum momenta nimis exiguè & exiliter ad calculos revocat: permulta quippe intercedere solent, quæ eam in morbis

hiſce varietatem facilè pariant, ut ægrotus interdum hoc, interdum alio die, maximo in periculo verſetur.

HIS-



HISTORIA 1ma.



IR familiæ prænobilis & perilluſtris, Variolis iſtius generis, quas dicimus *Cohærentes*, graviter correptus eſt. Præceſſerant Nauſea, Vomitus, & capitis dolor immanis. Valetudinis curam habuerunt Medici in agro *Eboracenſi* celebres, Doctores, *Neal*, & *Cotes*. Ego *Sexto* demum die acceſſi. Pridie invaſerat delirium; puſtulæ omnino pallidæ; facies paulò depreſſior. Itaque à Medicis *Pulvis ex Chel. Cancr. C.* datus eſt, prudenterque admotum Nuchæ Veſicatorium. Inveni adeò eum animo maximè alienatum, febre tamen,

quod hoc morbi tempore in delirantibus perrarum eſt, prorſus vacantem. Puſtulæ, quæ erant admodum confertæ, vix omnino elevatæ, atque etiamnum ſubpallidæ. Itaque in hoc tanto diſcrimine adhibuimus brachiis utriſque Veſicatoria perampla: hancque Medicinam præſcripſimus.

℞ *Theriac. Andromach.*
Pulv. è Chel. Cancr. C. ana ℈ j.
Rad. Serpentar. Virg. gr. xv.
Syr. Caryophyllor. q. ſ. M. F. Bolus ſtatim cap. cum Julap. perlat. præſcr.

Hæc cùm ter ſumpſiſſet, mane proximo, die ſcilicet *Septimo*, puſtulæ ſe denuo extulerunt, earumque extremi margines rubeſcebant; interſtitia etiam colore florido ſuffuſa.

Vides, quàm mira præſtiterit paulò calidior Medicina: &, ſi quod verum eſt fateri volumus, hæc medendi ratio *Cardiacis* vehementioribus inſtituta, quam ple-

plerique ſcriptores nimiùm deprædicant, *Mortonnſque* ut Specificam habet, vix cum judicio adhibetur, niſi in hoc propè unico Variolarum tempore, ubi ſcilicet eæ aut non ſatis proruperint, aut etiam retro ceſſerint. Ideo *Crocum* non niſi *bis terve*, idque *urgente neceſſitate*, * adhiberi jubet, maximus *Arabum* magiſter, *Rhazes*. Hoc auxilii genus fit valentius, cum *Opiatis* commixtum : quæ quas vires in omni puſtularum eruptione promovendâ habeant, primus, contra communem ſententiam, videtur ſenſiſſe *Sydenhamus*. Ita parum in hoc remedio planè divino dominatur frigida illa vis, uti nonnullis placet, quæ humores omnes conſtringat, & reprimat.

Veſperi adeò, *ſecunda*, ut dicitur, Febris deprehenſa eſt accedere : neque adhuc quicquam remiſerat delirium. Quarnobrem Nuchæ denuo appoſitum eſt Veſicatorium. Nunc iterum ad medii

---

* *De Peſtil. c. 7.*

generis remedia deflexum eſt, & à ſomniferis calefacientibuſque temperatum. Victus tenuis, ſorbitioneſque vel Ptiſanæ vel Oryzæ, quæ diluerent, pro libitu indultæ. Noctem eam maximis in moleſtiis egit: ita ferè nulla erat in ſomnum propenſio. Mane, die *octavo*, aliquantulùm ad ſe rediit : ſed eæ induciæ fallaces & perbreves : nam, horulâ vix elapſâ, in delirium recidit. Puſtulæ tamen pure maturrimo repletæ : licèt, ſi magnitudinem ſpectes, valde mediocres. Facies haud omnino in tumorem elata : cervix ſola perpaulum ſubtumuit. Toto morbi decurſu nulla ſputatio : quod quidem, cùm ea hujuſce generis Variolis perpetuò adeſſe *debeat*, ſignorum omnium, judice *Sydenhamo*, longè infeliciſſimum *. Febris admodum exarſit; pulſus velox & incitatus, plenus tamen ac validus : Inquies maxima, furorque quaſi inſani. Quocirca admotæ ſunt Cucur-

* *Variol. Reg. An.* 67. 129, & 135, 149.

bitulæ,

bitulæ, ita ut fluxerit ſanguis ad ℥ vj. Appoſita etiam Carpis Veſicantia. Quin & *Enemate*, veſperi, adhibito *bis* mota eſt alvus. Ita paululum temporis ſatis liberaliter quietum habuit; pulſuſque ad temperiem magis compoſitus: idem tamen per intervalla mentis error. Sed, utcunque morbus tum conquieſceret quidem, rem haud ita eſſe in vado putavi, quin in deterius ſponte propè ſuâ eſſet itura. Ideo cùm inter nos, quinam ſubeſſe videretur periculi timor, diſſeruimus; dixi me in eâ eſſe opinione, ut, ſiquid hujuſmodi acciderit, leni aliquâ potione ſubduceretur alvus. Illi extemplo ſe & hanc curandi viam tentâſſe aliquando, & nunc etiam probare haud dubitanter profeſſi ſunt. Id nimirum, quod ſuſpicati ſumus, obrepſit: caput enim, nocte nondum intempeſtâ, ita ingraveſcere cœpit, ut, mane, veterno planè obtorpuerit. Subſilierunt interim tendines; febris immaniter ſæviit; puſtulæ exſiccatæ; neque in manibus ullum, neque

in pedibus, nedum in facie tumoris veſtigium; periculumque vitæ maximum imminebat. Nam illud ſanè vix unquam fallax *Sydenhami* præſagium, ægrotis ſcilicet hoc morbi tempore *protinus moriendum eſſe*, niſi ſputationis aut deficientis aut interceptæ vicem ſubeat partium harum *inſignis tumor* †. Hic fuit *nono* die, iſque tantùm non deploratus, morbi ſtatus. In his anguſtiis intervenit Vir ingenio judicioque acerrimus, cujus ut mihi Amicitia jamdudum jucundiſſima, ita & mors pariter nunc perluctuoſa, *Jacobus Keil*: Illius verò cùm eadem eſſet nobiſcum opinio, idemque de curandi ratione ſenſus, ſic morbo occurri oportere cenſuimus. Caput illico tondetur, & circumquaque appoſitum Veſicatorium. Sanguis iterum cucurbitulis ad ſex uncias eductus. Enema acre adhibitum eſt, & quatuor ferè poſt horas repetitum: unde alvus *quinquies* deſedit.

† *Variol. Reg. Ib.* 132, 135, 148.

Hæc

Hæc adeò id levaminis attulerunt, ut & febris paululum remitteret, minúſque jam premeret Coma. Verùm, ne brevi iterum in pejus ruerent omnia, quod prorſus erat timendum, *purgatione* jam tum uti decrevimus. Neque nos conſiliis hiſce nimis præcipites temerè rem geſſiſſe quis arguat, quòd auſi ſimus, etiam *nono* haud elapſo die, hanc ventris ſolvendi viam experiri: quippe cùm plus ſatis liqueret, ægrotum, niſi ea interpoſita ſubvenerit, craſtinæ luci parum eſſe ſuperfuturum. Breve quidem ſpatium! intra quod ſiquid non profuit, æger fuiſſet extinctus. Etenim in hoc caſu non tam dies curioſiùs numerandi ſunt, quàm cubantis conditio expendenda: ſiquidem medicina non ad temporis menſuram, ſed ad morbi momenta accommodari debet: & quò celeriùs gravia hæc mala corripiunt, eò maturiùs quoque auxilia rapienda ſunt. Neque temporis præceptum perpetuum eſſe, neque alia de hoc purgationis inſtituto ſtatui poteſt regula,

quàm quòd, *ubi ſemel exaruerint puſtulæ,* quandocunque medentis acumine dignus inciderit nodus, primâ quâque opportunitate eam adhibere maximè conveniat.

Cùm igitur in has, quas recenſui, difficultates delaberetur ægrotus, horâ circiter quartâ pomeridianâ ſequentem hauſtum præſcripſimus.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij.
Sal. Mirabil. Glauber. ʒ ij.
Syr. de Rhamno Cathartic. ʒ iij. *M.*

Id partitis vicibus, trium ferè horarum intervallo, aſſumptum eſt: unde poſtquam alvus *ſexies* deſcenderat, mane, die *decimo*, ſimul ex integro evanuit tum Coma, tum Febris.

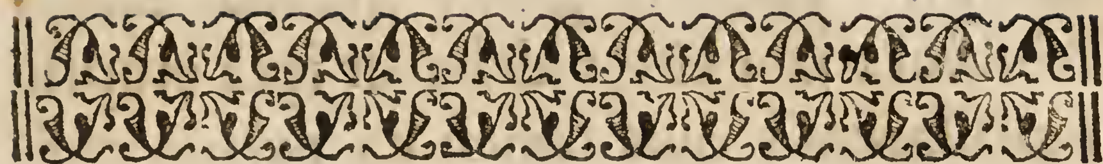
Ita perbrevi *duodecim* ferè horarum ſpatio, eum, qui aſtantibus jam moribundus & quaſi depoſitus videretur, in certam adeò ſalutis futuræ ſpem ereximus, ac ſi de vitâ nunquam fuiſſet pericli-

riclitatus. Itaque, poſtridie, magnâ cum voluptate diſceſſimus.

Liceat hâc in Hiſtoriâ quædam animadverſione digniſſima adjicere: morbique notas præcipuas paululum retractare, unde quidem mihi aliqua fiducia affulſerit, medicinæ ope illum poſſe ex hoc tam gravi periculo expediri. Puſtularum color etiam in ſummo diſcrimine probabilis, oræque extimæ, cùm jam exareſceret facies, tam in pectore, quàm in artubus, ſatis floridæ. Urina, utcunque non ita largiter profluxerit, ab ultimis quinque diebus ſedimentum uſque depoſuit: idque conſtanter, licèt potionibus, quas recenſui, diluentibus abunde uteretur. Hæc quidem ſigna haud futilia; ſequuntur tamen alia, quæ ſecuritatem certiùs promittunt. Aberat omnino ſpirandi moleſtia: pulſus, etiam extremâ gliſcente ſive febris ſive delirii vehementiâ, nunquam intercidit: ſed uti pleno impetu ferebatur, ita poſt evacuantia cujuſcunque generis adhibita, & ictu valen-

tior

tior deprehenſus eſt, & intervallis etiam diſtinctior. Pulſu adeò & ſpiritu ad hunc modum conſtitutis, nunquam ferè me feſellerunt purgantia, etſi cætera mala graviùs ſævirent, terroremque incuterent. Mallem tamen pulſu potiùs aliquantulùm imminuto id auxilii genus tentare, quàm ſi multus acceſſerit in ſpirando labor. Utcunque autem horum altero ſignorum vel utroque repugnante, anceps omnino remedium, aut fortaſſe aliquando nullum præbeat purgatio; (quid enim in ipſis lethi faucibus valitura ſit medicina?) utroque tamen favente ſimul & conſpirante, cæteris licèt periculum minantibus, rem hâc maximè viâ geri poſſe multiplici experimento didicimus. Itaque ad hanc potiſſimùm regulam dirigi debet medentis judicium.



HISTORIA 2da.

VIR triginta circiter annos natus, literarumque ſtudioſus, habitûs pleni atque opimi, ſigna Variolarum perſenſit. Multa ſcilicet de capite, & de ventriculo queſtus eſt, quaſi hîc atque illic pondere quodam opprimeretur. Artus omnes laſſitudine torpebant. Oculi lachrymis ſtillabant. Eruperunt adeò Variolæ cohærentium planè generis. Medici munus obiit Vir egregius, *J. Keith*. Ego ad ægrotum accerſitus, die *tertio* inveni puſtulas non in facie tantùm, ſed etiam in univerſo corpore confertiſſimas. Noctem inquietiſſimè tranſegerat; ita quidem, ut inter-

interdum comate, interdum delirio tentaretur. Acceſſit gravis ſpirandi labor. Abſoluta jam eſſe videbatur ipſa eruptio puſtularum; quæ tamen ita parum eminebant, ut adhuc intra cutim hærerent. Earum margines admodum inflammati, & quaſi ſanguine ardentes. Qui quidem rubor, ubi intenſior fuerit, à *Rhaze* * mala inter ſigna haud perperam ponitur. Pulſus celer & magnus, febriſque ſatis excanduit. Imperatum eſt, ut *Cardiacis* mitioribus uteretur, potionibuſque, quæ pulmones maximè liberarent, aſſueſceret. Adhibitum etiam Nuchæ Veſicatorium. Nocte totâ haud moleſtè ſe tulit: ſed potiùs ex morbo ortus ſopor videbatur, quàm aliqua, quæ naturam reficeret, quies. Adeò ut die *quarto* omnia fuerint pene eadem, niſi quòd puſtulæ paulò altiùs eſſent elatæ. Poſt meridiem vehementer increbuit & ſpirandi moleſtia, & in ſoporem propenſio. Venam igitur ſtatim

* *De peſte*, c. 15.

aperiri

aperiri juſſimus, detractæque ſunt ſanguinis ℥ x. Unde ſpiritus multò facilior, pulſuſque ad normam magis redactus. In cæteris nulla mutatio.

Fortaſſe etiam hoc venæ ſecandæ conſilium quibuſdam, rationem temporis ſcrupuloſiùs ineuntibus, nimis audax videbitur, licèt id in habitiore corpore factum ſit, multumque ſanguinis continente: quaſi verò nimiæ eſſet audaciæ etiam anceps remedium experiri, cùm non tantùm de morbo aliquatenus levando, ſed de vitâ ipſâ fuerit quæſtio. Atqui *Arabes*, qui de hoc morbo primi præcepta tradiderunt, hanc venæ incidendæ viam, etiam poſt egreſſas Variolas, *ubi humores redundaverint*, aut ipſi ſecuti eſſe, aut ſaltem, ut ſequerentur alii, authores fuiſſe videntur [a]. Itaque medici, qui deinde per *quingentos* circiter annos nihil ferè agitabant, niſi quòd accepe-

[a] *Rhazes*, *Contin.* 421. *De Peſte*, c. 8, & 14. *Avicenna*, *Tract.* 4. *de febr.* c. 10. *Alſaharavius*, 141. *d.*

rant,

rant, id unicè curantes, ut hæc *Arabum* monumenta fideliter exſcriberent, eaſdem regulas poſuere; ita tamen poſuere, ut, quod præceperant, vix in uſum eos traxiſſe appareat [b]. Tandem medio ferè ſæculi *decimi ſexti*, *Gometius Pereira* [c], *Methymnæus*, quem ſæpe à viâ tritâ haud perperam declinâſſe comperio, primus, uti reor, *Arabas* quaſi in hâc re nimiùm cautos arguit, diſertèque pronunciat, *ſi vel adſit inflammatio*, *vel plenitudo*, etiam proruptis variolis, ſanguinem fidenter eſſe mittendum: omiſſâ porrò hâc medendi viâ, pueros quamplurimos, *aut ſanguinis ex naribus profluvio*, *aut ulceribus periiſſe.* Hoc quidem experientiâ ſæpiſſime comprobatum: id verò adjeciſſe poterat, ſanguinem hoc morbi tempore ex naribus, quod & *Rhazes* * innuit, aut ex

[b] *Franciſc. de Pedemont.* 137. *Bernard. Gordonius* 54. *Petrus de Bayro de Peſte* 766. *Joh. de Conco Regio*, *Marcell. Donatus*, 156. *Nicolaus Florentin. Tr.* 2. 152. *Æmil. Campolong. c.* 43.

[c] *Nova Medicina*, *p.* 904.

* *Continent. lib.* 30. *p.* 421.

uterinis viis fluentem permultis ſaluti fuiſſe: manifeſto ſatis indicio, quòd hoc auxilii genus natura aliquando deſideret. Eandem curandi viam inſtiterunt, ſiquando Variolis jam egreſſis malus aliquis affectus intervenerit, medici apud *Gallos* eâdem ferè tempeſtate celeberrimi, *Hollerius* [a], *Paræus* [b], *Botallus* [c]: quorum ultimus quidem hoc Venæ ſecandæ conſilium, relictum jamdiu & pene oblivione obſoletum, magnâ cum ſuâ laude revocavit, & ad morbos quamplurimos haud infeliciter applicuit. At idem circa tempus *Chymicorum* Fabulæ hominum animos falſis terroribus implêrunt, & quaſi faſcinatione quâdam tenuerunt, duce potiſſimùm *Paracelſo*, præſtigiatorum vaſaniſſimo: iique, qui arcanis omnia geri volunt, ita humanâ imbecillitate ſive uſi ſive abuſi ſunt, contraque ſanguinis miſſionem ita debacchati, ut medici, qui ra-

---

[a] *Lib. 2. p. 66.* [b] *Lib. 19. 2.* [c] *De Curatione per V. S. c. 5.*

tione

tione & judicio valerent, non ausi sint, etiam in maximo vitæ periculo, venam secare. Qui tamen, ne nihil ex Arte facere, ægrotisque prorsus deesse viderentur, non destiterunt vel hirudines admovere, vel cucurbitularum ope humorum copiam minuere *. Neque infrequens ea sanè medentium infælicitas, quibus vel parum constantiæ vel authoritatis sit, ut aliorum voluntati potiùs obsequi, quàm suo stare judicio malint. Ita bonus Vir, *Ludovicus Mercatus*, qui utcunque, *si novâ putredine oriantur, audacter, etiam si plures sint Variolæ, sanguinem mitti* edixerit, mox varias hâc in re difficultates persentiens, & morbi fortasse *fraudulentiâ* deterritus, subitò se revocat; hæsitansque & in decreto suo fluctuans, hunc etiam legentibus scrupulum injicit; neque enim, inquit, *facile inventu est, quid sit agendum: nam videtur longè gravius febrem iterum reverti factâ semel*

* *Joseph. de Medicis.* 42. *Diomedes Amicus* c. x.

crisi;

crisi; *ac si sanguinem mittas, calumniâ non vacabis, & periculo; si prætermittas, certius est discrimen* [a]. Verùm initio ferè sæculi *decimi septimi*, his Chymicorum præstigiis minùs valentibus, plurimi, *Gometium* vel fortuitò secuti, vel de industriâ imitati, hanc sanguinis mittendi rationem tenuerunt. [b] Disertissimè verò omnium de hâc sanguinis detractione locutus est *Epiphanius Ferdinandus*; qui cùm regulas haud malè posuisse videtur, verba ipsa non pigebit describere. [c] "Nos autem clariùs hanc "de Venæsectione doctrinam illustrabi-"mus: quoties enim est urgentiæ sco-"pus, omni tempore est mittendus san-

[a] 588. [b] *Diomedes Amicus, Tract. de Variolis, cap.* 10. *Anton. Ponce de Sancta cruz, Imped. Magn. Aux.* 3. 17. *Horstius, de Variolis. Joseph. de Medicis, de febr.* 42. *Ranchinius, de puerorum morbis,* 275. *Zacutus Lusitanus,* 786. *Augenius, lib.* 10. 3. *Petr. Paschalis,* 117, 463. *Joh. Chicotius, Epist. de Variolis. Heurnius, Aph.* 2. 15. *Jul. Cæs. Claud. Emp. Rat.* 286. *Bartholin. Cista Med.* 601. [c] *Casus Medic.* 78.

" guis, dummodo adsint indicantia : " nam 1*mo* cùm apparent Variolæ & " morbilli, & febris non cessat, neque " alia symptomata gravia, tunc licet " mittere sanguinem. 2*do* cùm apparu- " erunt per unum diem, deinde delites- " cunt, tunc statim mittendus sanguis. " 3*tio* quando sunt alia gravia sympto- " mata, præter symptomata variolarum, " ut Angina, obstinata Phrenitis, *Le-* " *thargus*, Dysenteria, gravis Opthal- " mia, vel quivis alius periculosus & " gravis affectus ; & sic *Rhazes* mittit " sanguinem in Variolis & morbillis, ubi " adest *Dysenteria* ". Itaque in *difficili spiratione*, aut *ubi in Variolarum maturatione inflammatio ingruat summa*, *aut tumor Erysipelatodes caput occupet*, venas vel sub *linguâ* vel sub *auribus* aperiri jubet *Mayernius* [a] : quâ quidem viâ, sanguine ad ℥ xx. effuso, Vir acerrimi judicii *Comitissam Bedfordiæ* jam jam *mori-*

[a] *P.* 449.

bundam periculo eripuit. Neque alia fuit curationis ratio, quam his in casibus maximè secutus esse videtur, *Clinicorum* haud infimus, *Riverius*[a]; qui, cùm ægros ut *febre continuâ putridâ laborantes tractandos* esse censeat, venam *semel* secâsse parum contentus, eam *iterum* aliquando aperiri jubet, *ut detractâ portione oneris, reliquum à naturâ faciliùs expellatur.* Quin & recenti memoriâ, iisdemque propè temporibus, tres trium maximarum gentium, *Hispaniæ*[b], *Galliæ*[c], atque *Britanniæ*[d] Reges, venâ *iterum* sectâ, ex hoc difficili Variolarum morbo evaserunt. Ita non modò his in regionibus, sed in *Italiâ*, & ad *Hyperboreos* usque invaluit hæc Venæ secandæ consuetudo, siquando, Variolis licèt prodeuntibus, malum adhuc ingravesceret. Itaque vides *Sydenhamum* nostrum accuratissimè de curatione Variolarum differentem, utcunque huic Medicinæ minùs faveret, eam tamen im-

[a] *Lib.* 17. *c.* 2. [b] *Carolus* II. [c] *Ludovicus* XIV. [d] *Carolus* II.

perâsse, si aut facies parum intumuerit, aut accesserit Phrenitis [a]. Unde mirari subit id auxilii genus *Mortono* ita displicuisse, ut illud in hoc morbi stadio prorsus repudiârit [b]: sed ille fortasse, cùm morbum ipsum à *Venenato* quodam *miasmate* proficisci contenderit, parum sibi constare videretur, si sanguinis detractionem probaverat: itaque in eo totus est, ut morbi virus *Alexipharmacis*, atque *Antidotis* expugnet. Aliorum fortasse alia ratio, qui scilicet, Variolas nihil nisi naturalem quandam humorum *Crisin* rati, naturæ suis satis viribus, ut illi censent, instructæ ferè omnia permittunt; ita ut medicus non tam uti Artifex atque adjutor, quàm spectator merus astare debeat. Quasi verò non essent, ut certè sunt, in Variolarum decursu tempora, in quibus, etiamsi haud infeliciter processerit eruptio, medici judicium valeret: qui, re in deterius inclinatâ, cùm cætera

---

[a] *P.* 153. [b] *P.* 201, 204.

pro-

provideret, tum hoc maximè diſpiceret credo, quale futurum eſſet à ſanguine detracto auxilium. Quid enim abſurdius, quàm, ubi certum alioqui periculum imminet, dubitare, an ea ſit adhibenda Medicina, quæ ſæpiſſime quidem ſalutem ægrotanti attuliſſe comperta eſt, medentis autem ſpem aliquando fefellerit? Ita veriſſima eſt illa *Hippocratis* ſententia, quòd, ubi *morbus ſit periculoſiſſimus, in his periclitari oporteat: ſi enim ſucceſſerit, ſanum facies; ſin minùs, quod etiam aliàs futurum erat, id ipſum perpetitur*[a].

Sed ut ad ægroti Hiſtoriam revertar; Mane, die *quinto*, ſopor adhuc ingraveſcebat: rediitque per intervalla delirium: puſtularum progreſſus nullus. Subſilierunt tendines, totumque corpus ſæpe intremuit. Applicata ſunt utrique brachio Veſicatoria. *Sexto*, horam circa undecimam, defecit & loquendi & deglutiendi vis: pulſus non æquis intervallis motus,

---

[a] *De locis in homine.* 36.

aliquando & intercisus. Hoc modo plusquam bihorium transegit. Quanquam nunc in ultimo discrimine versaretur, utpote qui jam obmutuit, & spiritûs difficultate quasi strangulatus fuit, tamen eum ne sic quidem quasi deploratum deseri oportere putavimus; certi, quid valere posset Medicina, experiri. Cucurbitulis itaque admotis sanguis ad ℥ viij missus est: unde cerebrum aliquatenus recreatum, & spiritus liberior. Pulsus invaluit, magisque intra numerum movit. Nunc & oblata deglutire poterat: quare magna potionum copia imperata est. Tamen ne verbum quidem emisit, nisi quis eum priùs fuerit allocutus: responsa interim ferè rationis haud expertia. Hodie & sequenti biduo, Medicinam ex Radice *Contrayervæ* & *Croco* confectam adhibuimus. Infra Cubitum, & suris utrinque applicata Vesicatoria. Sero vespere, pustulæ jam primùm turgescere cœperunt.

Septimo, Puſtulæ tumentiores; quarum aliæ pure diſtentæ; aliæ vacuas veſiculas referebant: in ipſis marginibus rubor haud ita intenſus. Pulſus incitatior; febriſque etiamnum inhærebat. Sputatio libera, & copioſa; ſpiritus expeditior: manebat tamen nimia dormiendi neceſſitas. Quo quidem *affectu Comatoſo*, licèt id *niſi errore aliquo graviori in regimine admiſſo* (quod tamen ſecus plerumque accidit) *vix fieri* [a] putet, nullum tamen *deterius eſſe* [b] *præſagium* rectè pronunciat *Mortonus*. Idem tamen, ubi in hoc periculi, quodcunque ſit, inciderit æger, venam ſecare perperam, uti videtur, reformidat. Quare autem, *Comate* urgente, hoc Venæ ſecandæ inſtitutum, in *primo* [c] morbi ſtadio probaverit, in *ſecundo* aut *tertio* non item, planè haud intelligo. Sed ut liberè loquamur, nôſti in illo ſcriptore, quanquam de *Variolis* ſatis multa non ſine labore

---

[a] 253. [b] 204. [c] 163.

aliquo corraſerit, haud rarò deſiderari & ordinem, & perſpicuitatem, & judicium: quippe qui ſæpe, utcunque prolixus, nihil doceat; ſæpius præcepta obtrudat vel futilia vel etiam vitioſa: totam verò medendi rationem ad *Hypotheſin* iſtam, *de ſpirituum* neſcio quo *Miaſmate*, à ſemet ipſo confictam ferè ſemper detorqueat.

Octavo, eadem ferè omnia. Sputatio ſatis ex voto proceſſit. Pulſus celer, ſed neque humilis, neque imbecillus. Facies omni tumore vacabat. Seri plurimum extraxerant Veſicantia. Toto hoc tempore urina largiſſimè profluxit, nihil verò quicquam depoſuit. Veſperi, ne nunc quidem ullus omnino in facie tumor. Pulſus idem. Urina pallidiſſima. Neque adhuc vel ſopore, vel febre opprimi deſitum. In facie puſtulæ ferè exareſcebant. Adhibitus eſt Clyſter, unde *bis* ſoluta eſt alvus. Iterum Nuchæ appoſitum Veſicatorium. Noctu ſæpius delira-

lirabat. Febris exacerbata : pulſuſque velocior.

Nono, nulla ferè mutatio, niſi quòd ſputa paulò parciùs fluerent. Repetita ſunt eadem remedia ; veſperi Clyſter acris injectus ; unde alvus *bis* mota aliquid levamenti attulit. Nam vires adeò parum imminutæ ſunt, ut pulſus inde invaleſceret. Febris tamen haud omnino lenior. Facies penitus exarida : manus perpaululùm intumeſcebant. Noctu Venter *bis* deſcenderat.

Decimo, eadem propè omnia, niſi quòd cerebrum magis laborare videretur. Horâ itaque decimâ, unanimi conſilio ſic proceſſimus.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ iij.
Cremor. Tartar. ʒ j.
Aq. Pæon. C.
Syr. de Rhamno Cathart. ana ʒ iij.

M. F. Hauſtus ſtatim ſumend.

℞ *Aq. Ceraſ. Nigr.* ℥ vj.
Cinnamom. Fort.
Tinctur. Croci cum Aq. Ther. pp.
ana ℥ j.
Confect. Fracaſtor. ſine melle ʒ iij.
M. Cap. Cochl. iij. poſt ſingulas dejectiones.

Alvus *quater* reſoluta eſt. Urina colore ſaturo tincta; jam primùm ſuſpenſæ in eâ Nubeculæ; paululùm etiam ſubſidit. Pulſus plenior, & validior; quanquam de celeritate nihil remiſerit. Caput etiamnum grave. Micturus, matulam popoſcit: ſemel non ſentienti deſcenderat venter. Inquietus admodum, nonnunquam & aliena locutus. Iterata ſunt *Cardiaca* præſcripta.

Undecimo, reſtitit ſalivæ fluxio. Tendines interdum convulſi. Cucurbitulis eductus eſt ſanguis ad ℥ vj. Veſperi injectus Clyſter alvum *ter* exolvit. Cætera planè eadem.

Duo-

Duodecimo, Urina largiter profuſa, probique coloris. Placida & naturalis per trihorium quies. Pulſus uti ſatis magnus, ita & tardior. Cerebrum aliquâ ex parte levatum. Iterum uſus eſt hauſtu *Cathartico*, unde *ter* fuſa eſt alvus. Poſt ſingulas dejectiones, vegetior factus eſt, & veſperi omnis ſenſuum ſtupor evanuit. Ita ille, qui per *undecim* dies, morbo maximo implicitus, quaſi Lethargicus decubuerat, hâc maximè evacuandi viâ veternum febremque excuſſit.

HIS-



HISTORIA 3^tia.

LICEAT mihi unam aut alteram Hiſtoriam retractare, in quibus & Tu mecum ſociam operam navâſti, & caſus extiterunt ſingulares.

In Juvene Nobili, more ferè vulgari, ſcilicet nauſeâ, dorſi, lateriſque doloribus, & ſummo ardore ſtipatæ, eruperant Variolæ; confertiſſimæ quidem, non in facie modò, ſed & toto etiam corpore, ita ut omnibus ferme in locis confluerent; parciùs tamen in ipſo vultu confuſæ. Puſtulæ itaque, ut eſt in hujuſmodi re morbi natura, depreſſiores, & materiâ minùs diffluentes. Summâ diligentiâ ægroti

ægroti curam quotidie geſſit *T. Crompton*, Medicus *Windſorienſis* : qui itaque inter initia morbi & venam ſecari, & alvum Clyſtere ſolvi juſſerat. Cardiacis modicis atque Opiatis uſus, ad *ſeptimum* diem ſine gravi aliquâ moleſtiâ pervenit : niſi quòd noctu ſubinde deliraret. Itaque applicata Nuchæ, & brachiis Veſicatoria. Sputatio, *quarto* exorta, ad *duodecimum* ſatis feliciter proceſſit.

Die autem *ſeptimo*, acceſſit Febricula, unde ſomnus paulò turbatior. Quoniam parum profecerant hactenus adhibita Veſicantia, altera duo Carpis ſunt admota.

Octavo, Pulſus plus æquo celer. Faciei tumor perexilis. In papulis pus uti exiguum, ita & crudiſſimum. Magnæ potiones ſumptæ. Nulla de gutture, de ventriculo, de capite, de ſpiritu querela. Nox inquieta, aliquando & interceſſit delirium. Febriculæ unus & perpetuus tenor.

Nono,

Nono, itaque Veſicantia etiam cruribus adhibita. Neque ea ſanè vix unquam, hoc difficili præſertim morbi tempore, ſine ratione admota : quæ quam vim in omni ferè febrium genere exerceant, cùm aliàs ſatis explicatum ſit, haud ultrà nunc perſequar. Hæc, ab *Italis* jamdiu contrà febres malignas in uſum deducta, primus, uti reor, ad Variolas curandas tranſtulit *Mayernius* : quorum quidem efficacitatem ita ſupra cætera valentem judicavit, ut in *magno periculo* novem unà apponi juſſerit. Quare falluntur, qui per omnia jucundam ejus diſciplinam fuiſſe concipiunt.

At ægroto non modò Veſicantia adhibita, ſed Clyſter etiam veſperi injectus, unde *bis* demiſſa eſt alvus. Noctu ſomni breves atque interrupti, intercurſabatque delirium.

Decimo, facies exaruit ; manus nonnihil intumuerunt : ſed in his atque in artubus cæteris puſtulæ, in unum confluentes, hinc & inde peramplas veſiculas exci-

excitârunt; ſub quibus permultum puris immaturi fluitabat.

Hujuſmodi Veſiculas, *ambuſtorum ad inſtar*, *ſero limpidiore diſtentas* deſcripſit *Sydenhamus* [a]: quod quidem ſerum ita peracre fuit, ut *carnem* aliquando *ſubjectam nigredine*, & *ſphacelo* affecerit. Id etiam advertit Vir perſpicaciſſimus, quò meliùs humorum in hoc morbi genere cruditas intelligi poſſit, *ægroti res* non ante *decimum quartum* ut plurimùm diem, aliquando etiam non ante *decimum ſeptimum* [b] ſalvas fuiſſe. Id quod etiam ad eandem planè normam Juveni huic noſtro accidiſſe mox videbimus.

Mane *Rhabarbari* gr. xxiv. ſunt præſcripta: ſed eâ parum reſpondente Medicinâ, circa meridiem injectus Clyſter alvum *bis* magnâ copiâ dejecit.

Undecimo, Tuſſis, quæ à quatuor diebus fuerat moleſta, quievit. In cæterorum curatione ſic progreſſum.

---

[a] *Var. Anom.* 1670. *p.* 211. [b] *Ib.* 212.

℞ *De-*

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ iij.
Mannæ.
Syr. Rosar. solut. ana ℥ *ß.* M.

Unde *quater* fusa est alvus: adhibitusque ex more haustus somniferus quietem eâ nocte placidissimam allexit. In brachiis & cruribus humor adeò acris evasit, ut pelliculas, quibus inclusus est, eroderet tandem, unde magna fœditas odoris accessit. Itaque ea sevo agnino ita circùm undique obducta sunt, ut pollincturam quasi passus videretur.

Duodecimo, & *decimo tertio*, pene eadem. His & sequentibus etiam noctibus per intervalla aliquantulùm delirus; febrique adhuc incaluit.

Decimo quarto, adhibita est, ut priùs, medicina Cathartica: & cùm Febricula ne tum quidem conquiesceret, etiam *decimo sexto* die iterata.

Hâc igitur medendi viâ Febris tandem ex integro decessit. Sed is fuit humorum

acor,

acor, ut ægroto, etiam integritate restitutâ, non modò enascerentur furunculi, sed tota quasi desquamaretur cuticula, unguesque exciderent : his verò positis exuviis, novâ juventute refloruit.

D HIS-



HISTORIA 4ta.

VARIOLARUM etiam exitus, quem nos in Fœminâ generosâ simul vidimus, & rarus est, & notatu dignissimus.

Fuit illa habitu pleniore prædita, & duobus ferè à mensibus Tussi & Catarrho graviter conflictata est. Jam, cùm ego accessi, in conspectu erant Variolæ: ita quidem confertæ, ut crescente morbo undique ferme inter se invicem adhærescerent. Febris satis vehemens; spiritus paulò difficilior: Vox subrauca. Urgebat aliquando & nausea. Caput verò præ cæteris immaniter dolebat. Præscriptis quæ ventriculum lenirent, Cucurbitulæ

tulæ juxta collum adhibitæ ſanguinis ℥ ix eduxerunt. Neque miretur quiſpiam quòd, utcunque jam exeuntibus Variolis, ſanguinis mittendi author fuerim: quippe ſub hoc ipſo tempore, ſi exuberaverint humores, dolorve vehemens perſtiterit, ſanguinis detractionem, & maximè quidem ſi Cucurbitulis fiat, ita parum nocere comperi, ut faciliorem inde puſtulis exitum ferè ſemper expediverim.

Secundo, cùm Tuſſis vehementer ſæviret, ſpirituſque adhuc aliquantulùm laboraret, datum eſt *Decoctum Pectorale*; ſed id ſtomacho (quod etiam ſæpe aliàs vidi) ita inſuave, ut nauſeam ferè ſemper commoverit.

Tertio, omnia ferè eadem: niſi quòd *Linctu* adhibito Tuſſis paululùm miteſceret; quietemque aliquam conciliarent *Opiata*, iteratis vicibus adhibita.

Quarto, multa de raucitate fauciumque aſperitate conqueſta eſt: itaque os ſæpius *Gargariſmate* lenitum. Puſtulæ ingenti multitudine prodierant: mole

quidem exiguæ, etiam & depreſſæ; quoad cætera, nihil præ ſe mali ominis ferebant. Sputorum copia incredibilis, ita ut viginti quatuor horarum ſpatio quaſi ad Congii menſuram aſſurgeret. Erat tamen inquies perpetua, jugiſque ita corporis jactatio, ut neceſſe fuerit ad *Opiata* rurſus confugere. Hæc adeò liberiùs indulſi, quòd ab his, quantum quidem obſervatione percepi, nec Tumorem faciei reprimi, nec ſputa ipſa intercipi unquam viderim. Hoc præſertim morbi tempore mira præſtant; cùm nulla medicina, non modò ad quietem inducendam, ſed ad ipſos etiam humores leniter foras alliciendos, puſque maturandum, ſit valentior. Etiam in hâc ipſâ ægrotâ, ubi aliqua ſpirandi moleſtia fuit, ita parum officit, ut, cùm cætera in melius irent, ſputaque rectè procederent, tum ſpiritus quoque minùs laboraret. Divinum planè remedii genus! quod ſolertiſſimus de hoc morbo ſcriptor *Sydenhamus* ad Variolas curandas invexit primus, quodque

certè

certè ſubtiliore quâdam obſervatione prudenter adhibitum pluribus ſaluti fuit, quàm cætera omnia quotquot ſunt Cardiaca. Interque ea, quæ hæc ægrotis commoda conciliant, non ultimas tenet celebris illa à *Fracaſtorio* confecta Medicina.

Hâc igitur opitulandi viâ nox pacatior : dieque *quinto*, facies jam tunc intumeſcebat : pulſus ad numerum magis compoſitus : urina tamen, boni utcunque coloris, nihil demiſit. Die *ſexto* ferè eadem, niſi quòd languidior videretur.

Septimo, moleſtè admodùm ſe habuit, inſomnis atque inquieta. Febris nunc denuo acceſſit. Materia, quæ puſtulas infarſit, ſatis proba, & aliquantulùm flaveſcens.

Octavo, eadem inquies ; ita ut nullam noctem duceret, quin neceſſe fuerit *ſyrupi de Meconio* ℥ ij adhibere. Quarum una ex præcepto *Sydenhami*, veſperi, temporiùs data ; quia febris tum potiſſi-

mùm exacerbeſcere cœpit. Nox tamen nihilominus triſtior.

Nono, Sputatio etiamnum ſatis liberè proceſſit. Febris autem vehementer excanduit, ita ut interdum aliena loqueretur. Pulſus incitatus, valens tamen. Puſtulæ in facie exareſcere cœperunt, tumorque paululùm ſubſidere. Spiritus haud ita liber; urina largiter demiſſa. Clyſter mane injectus febrem aliquatenus leniit. Veſperi, Nuchæ admotum Veſicatorium; Hauſtuſque ſomniferus ex more adhibitus. Noctu quies ferè nulla; incaluit quippe admodùm, & delirabat.

Decimo, mane paulò magis ad quietem compoſita: ſed nec adhuc febre, vel delirio vacua. Clyſtere tamen iterum injecto, aliquantulùm ad ſe rediit. Veſperi adeò, cùm Tu in conſilium accerſitus ægrotam mecum viſeres, Febriſque nondum conquieſceret, quoniam pulſum utcunque celerem, plenum tamen & valentem, habitâ virium ratione, percepimus, hoc remedii continuò ſumendum duximus.

℞ *De-*

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij *ß.*
Mannæ ℥ *ß.*
Aq. Pæon. C. ʒ iij. M.

Hauſtumque ſomniferum poſt *duas* vel *tres* dejectiones dari juſſimus. Noctu *ſexies* fuſa eſt alvus ; ita tamen, ut ſatis commoda quietis intervalla habuerit. Hinc omnia in melius ibant : ſic ut,

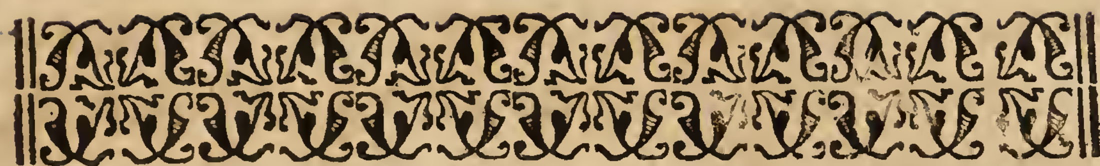
Undecimo, Febris fuerit multò remiſſior, & evanuerit prorſus delirium. Perſtitit adhuc, quod perrarum eſt, ſputatio liberrima. Manuum, qui hactenus erat perpuſillus, tumor increvit : ita parum medicina leniter evacuans, hoc demum morbi tempore, quod à pleriſque tantopere timetur, ne artus extremi intumeſcant, prohibet. Quinimo in Fœminâ, uti meminiſſe potes, prænobili, quæ *undecimo* die abortum fecit ſatiſque ſanguinis profudit, manus, antea nequaquam inflatæ, *duodecimo* primùm poſt id profluvii turgeſcere cœperunt ; ita ut paucis

diebus, licèt Variolarum multitudine laboraret, inque earum curſu abortiret, ad integritatem pervenerit.

Duodecimo, cùm etiamnum inhæreret Febris, iterum adhibitus eſt Clyſter: unde alvus fluentior facta maximum levamen attulit. Quippe ad *decimum quintum bis terve* quotidie deſcendit. Quæ *Rhabarbaro* per vices iterato, *Opiatiſque* commixto, cùm leniter eſſet perpurgata, poſt triduum calor omnis cum febre deceſſit.

Sed ut quale demum fuerit morbi virus, appareat, cùm ſanitas jam eſſet reſtituta, materia Varioloſa naris infimæ ſeptum, quà cartilagineum eſt, penitus eroſit; ita ut foramen haud mediocre, perfectâ undique cicatriculâ obductum, relinqueretur. Et hoc quidem, cùm aliàs nihil officeret, in bonis ægrotæ rebus ducendum: nam ſi acris iſte humor altiùs ad oſſa pervaſerat, Naſus ipſe concidiſſet.

HIS-



HISTORIA 5[ta.]

FOEMINÆ illuſtri, quæ à tribus circiter menſibus utero geſſerat, oborti ſunt capitis atque artuum dolores vehementiſſimi : in dorſo præcipuè ita acuti, quaſi gladio confoderetur. Febris etiam accreſcere inceperat. Qui affuit rerum harum peritiſſimus, *H. Chamberlen*, quanquam, ne abortiret illa, metum ſubeſſe perciperet, aliquam tamen de Variolis ſuſpicionem habuit : quare ut utrique *malo* occurreret, ſanguinem detrahi juſſit. Poſtridie cum ingraveſcerent omnia, brachiis Veſicantia adhibuit : prodierunt deinde Variolæ, ingenti multitudine.

Dolores

Dolores aliquatenus levati: ſed ad cætera acceſſit animi languor. Venter etiam paulò liquidior. Quare, quæ vires reficerent, fluentemque alvum cohiberent, imperata. *Tertio* adeò die, cùm ego eſſem in conſilium accitus, Variolæ totum ferè corpus occupaverant: diſtinctæ quidem ut plurimùm, ſed ut minima relinquerentur intervalla: itaque, vigente morbo, multæ confluebant. Neque abortiendi metus evanuit: febris quippe vix remiſſior; & urina ſanguine interdum tincta. Puſtularum etiam egreſſus tardiſſimus. Adhæc increbuit Tuſſis; ſæpe etiam & nauſea intercurrit. Dies *quartus* maximis in moleſtiis conſumptus. Cætera ferè eadem. Itaque medicina ſomnifera veſperi adhibita, & ad mediam noctem, quia parum quietis attulerat, iterata. Nihilominus, ad primam ferè lucem,

Quinto, abortiit: ſic tamen ut intus, quod infeliciſſimum fuit, remanſerit *Placenta*. Itaque hæ cum eſſent rerum anguſtiæ,

gustiæ, sanguinis profluvium, ne pustulæ penitus interciderent, paulùm reprimi oportere duximus: iisque quæ leniùs astringerent, *Opium* immiscuimus. Vesperi itaque fluxio ista satis mediocris: pustulæ tamen subpallidæ. Facies, quæ nonnihil jam intumescere cœperat, depressior. Pulsus celer, & debilis: inquies continua; mens haud ita integra. Digiti motu perpetuo agitati; stragula vellicabat, floccosque collegit. Vires denique admodum imminutæ, ita ut in maximo vitæ discrimine versari videretur. Tamen ferè iisdem usa remediis, maximèque *Opio* ad gr. ij per vices sumpto, noctem eam satis placidè egit: ita ut mane, hujus potissimùm medicinæ ope,

Sexto, in melius mutata fuerint omnia: spesque aliqua vitæ conservandæ affulserit. Efflorescere quippe atque attolli cœperant pustulæ; pulsusque invaluit, ita tamen, ut ne nunc quidem Febriculâ vacaret. Eadem remedia, atque ad eandem uti priùs normam adhibita.

Nam

Nam à *Calidioribus*, etiam cùm puſtulæ ſubſederint, temperandum eſſe rati ſumus, ne, quod deterioris longè ominis futurum erat, ſanguinis curſus increſceret. Quam etiam in Variolis medendi rationem, ubi *Menſes* profluxerint, ſecutum eſſe video *Sydenhamum* [a].

Itaque *ſeptimo*, cùm jam pene evaneſceret ex nimio ſanguinis fluxu timor, præſcripta ſunt *Cardiaca* temperatiora: & Clyſter, iſque leniſſimus, injectus.

Octavo, ſuâ quaſi ſponte exiit *Placenta*. In hoc enim opere artem nocere poſſe arbitrati, omnia propè naturæ permiſimus. Aliquot ſimul ſanguinis grumi demiſſi; ſed nulla, quæ officeret, ſecuta eſt fluxio.

Ad *nonum* adeò diem perventum eſt. Facies permodicè intumuit; puſtulæ ipſæ nequaquam inareſcebant, utpote, cùm ſegniùs prodiiſſent, crudâ adhuc materiâ fluentes. A triduo, ſputa ſatis libera.

---

[a] *Variol. Anom.* 1670. 214.

Tuſſis

Tuſſis etiamnum moleſta: fauces aſperæ, & lingua ulcuſculis ſcatens. Febris inhærebat aſſiduè: aliquando & delirium revertebatur. Pulſus interim ſatis valebat; & utcunque incitatior, in æquabili motu permanſit. Urina etiam multum depoſuit. Sed ea fuit inquies jactatioque corporis, ut nullus omnino ſomnus, niſi Opiatis affatim impertitis, acceſſerit.

Decimo, idem rerum omnium ſtatus.

Undecimo, facies ſicceſcebat. Febris adhuc incubuit, remiſit tamen aliquantulùm, ventre *bis*, *Enematis* ope, ſubducto.

Duodecimo, inquies eadem & Febricula, quare paulò acrior *Clyſter* inditus levamento fuit.

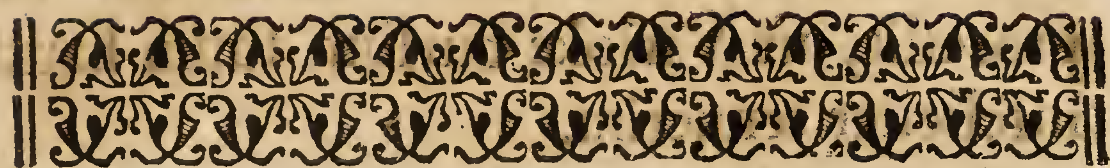
Tandem *Decimo tertio*, cùm & vires ſatis conſtarent, neque adhuc decederet Febris, *Rhabarbari* ℥ ſs eſt adhibita: quippe morbum, qui alvo fluente levior jam factus fuit, hâc maximè medendi viâ tandem abigi poſſe confiſi ſumus. Ventre igitur *quater* fuſo, Febris multò remiſſior:

miſſior: quæ tamen etiam, *decimo quinto* die, ita parum evanuit, ut neceſſe fuerit medicinam paulò efficaciorem exhibere. Ea fuit hujuſmodi,

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij *ß.*
Mannæ Calabr. ℥ *ß.*
Aq. Mirabil. ʒ iij. *M.*

Unde alvus *quinquies* mota febri finem integrum impoſuit.

Ita fœmina lectiſſima ex vitæ diſcrimine, eoque multiplici, pluſquam ſemel, exemplo haud vulgari, liberata. Siquidem Vir ille experientiſſimus, qui ægrotantis ſaluti præfuit, rariſſimè aliquam, quæ Variolis correpta abortierit, ad ſanitatem perveniſſe; earum verò, quæ hoc modo eſſent abortum paſſæ, nullam omnino ſuperfuiſſe cognovit.



HISTORIA 6ta.

LOCUS ipſe hortari videtur, ut memorabilem, & huic quam modò retuli maximè affinem, *Puerperæ* Hiſtoriam attexam: præcipuè cùm eidem illa Medico valetudinis ſuæ curam commiſerat. Hic adeò accerſitus, cùm vehementiſſimâ febre correptam, dorſique dolore laborantem videret, utcunque legitimum pariendi jam ferè inſtaret tempus, tum venam ſecari, tum *Enema* atque Veſicatoria adhiberi juſſit. Poſtridie, eruperunt Variolæ, ingenti multitudine: neque tamen illæ, niſi rariùs, confluentes. Exinde de doloribus minùs queſta eſt; *ter-*

tio

tio tamen die, partum maturum edidit. Nihilominus medentis consilio res ita processit, ut Variolæ cursum suum haud infeliciter tenuerint.

Septimo demum, cùm ego accerserer, satis aperta febris redivivæ indicia. Pulsus quippe celer, & grandis. Urina pallidior, ubertim tamen demissa. Sputatio perparca. Vix quicquam intumuit facies; pustulæ ipsæ subalbidæ; materiâ ita parum plenæ, ut maximâ ex parte vel pelliculæ, vel Verrucæ speciem induerint: perpauculæ sero tenui fluitabant. Noctes maximo cum labore traduxerat: utcunque *Opiatis* assueverat. Aliquando & languescere visa est. Itaque applicata sunt Vesicatoria infra cubitum utrinque: præceptaque, quæ & quietem inducerent, & humores, siquâ id fieri posset viâ, propellerent atque maturarent. Sed,

Octavo, utcunque nox paulò levior fuisset, pustularum maturitas nulla: neque quid amplius tumoris accessit. Febris autem multâ cum corporis jactatione acue-

acuebatur. *Clyster*, vesperi adhibitus, alvum fudit, unde febris impetus paulùm relanguit.

Nono, eadem omnia. Neque quicquam vel in artubus maturuit. Inquies maxima, aliquando & mens parum sibi constans. Idem hodie ab eodem *Enemate* levamentum.

Decimo, apparuerunt in ipsis pustularum interstitiis, haud mediocri numero, papulæ rubræ, *Morbillorum* instar, ferè intra Cutem hærentes: aliquæ tamen ita extabant, ut tuberculi alicujus speciem referrent. Triduo autem elapso, omnes evanescebant. Neque nova hujusmodi eruptio aut infrequens, aut à scriptoribus silentio prætermissa: quam quidem & observâsse videtur vetustissimus scriptor ille, apud *Rhazem* [a], *Georgius*: ait quippe *aliquando accidere, & inveniri Variolas parvas intus in magnis*

[a] *Contin.* 30. 419. *Col.* 3. *Vid. etiam Mayern. de Variolis. Gasp. Kolichen. Obs. de Variolis in Æthiope.*

Variolis, *&* *nominari Variolas duplices*. Pari modo Variolas ſæpe denuo quaſi germinare, & recenti quâdam ſobole ſuccreſcere ſcribit *Gometius* [a]; etiam in unâ corporis parte *Variolas*, in alterâ *morbillos* erupiſſe meminit *Etmullerus* [b]. Ita haud rarò Variolæ ſibi invicem ſuccedunt, nonnunquam & puſtulis tum *Verrucoſis*, tum *Cryſtallinis*, aliquando & *corneis* reperiuntur interſtinctæ. Sed hic ferè Naturæ luſus humorum cruditatem arguit, gravioremque morbum ſignificat. Tamen, ut ad ægrotam revertamur, faciei puſtulæ, ſquamarum inſtar, deciderunt. Febris continenter inhæſit. Pulſus æqualis ſatis, ſed juſto concitatior. In urinâ nihil depoſitum. Itaque cùm nihil ultrà ſuis efficere viribus potuerit natura, neque per Cutis meatus, neque, ſeu per ſalivæ, ſeu per urinæ vias quicquam amplius extrudere, noſtrum eſſe rati, ut huic

---

[a] 905. [b] 248. *Pechlin. Obſerv. Diemerbrook. Hiſt.* 19.

ita

ita laboranti ſubſidium arte pararemus, *Rhabarbari* ʒ *ß* ſine morâ exhibuimus. Id tamen, alvo reluctante, nihil egeſſit. Quare veſperi paulò valentior medicina præcepta eſt.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ iij.
Mannæ opt. ℥ *ß.*
Cremor. Tartar. ʒ j.
Aq. Mirab. ʒ iij. *M.*

Hoc, partitis vicibus exhibitum, alvum *quater* multo cum levamine commovit. Quòd verò Medicina iſta ſic diviſa fuerit, id quidem in hâc corporis imbecillitate conſultò fecimus; ſatius quippe duximus, quemadmodum & de ſanguinis detractione perſcienter notavit *Celſus* [a], primùm levare ægram, deinde perpurgare, quàm ſimul omni vi effuſâ fortaſſe præcipitare. Hâc ſcilicet moderatione utentibus, rarò aliquid adverſi, præter ſpem, accidere ſolet.

[a] 2. 10.

Undecimo, & *Duodecimo*, *Cardiaca* cum *Opiatis* conjuncta infirmitati virium commodè ſubvenerunt. Minùs interrupta, quàm antea, quies. In urinâ aliquid tandem deſedit. Pulsûs non ita incitata celeritas. Sed neque adhuc, licèt per diſceſſiones aliquando mollita, febris integrum corpus dimiſit.

Decimo tertio, igitur eadem ferè inſtituta purgatio, quod reliquum erat febriculæ, penitus reſtinxit.

Haud vulgares eſſe arbitror has *Abortientis*, atque *Puerperæ* Hiſtorias: in quibus, uti morbus ipſe eundem ferè & curſum & exitum habuit; ita hoc etiam commodi utriſque commune, ut, morbo utriuſque notitiæ ſubtracto, neutra ſe variolis eſſe correptam, niſi ſanitate tandem recuperatâ, perceperit.

Vides alteram non à *puerperio* modo, ſed ab ipſo variolarum genere in vitæ diſcrimen maximum incidiſſe: nam puſtulæ erant, aut more verrucarum duræ, aut ſiliquarum inſtar vacuæ, nullamque

unquam

unquam maturitatem adeptæ. Quarum has *Marcellus Donatus*[a], illas *Johannes de Gaddesden*[b], de re medicâ scriptor nostratium antiquissimus, uterque *Rhazem*[c] secutus, lethales pronuntiat. Hæc quidem morbi species perrara: quâ tamen puellam non ita pridem laborantem curavi. Erant in eâ Variolæ confertissimæ: febris sub initia ita vehemens, ut per *quinque* continuos dies deliria, dolores, Vigilias, nervorumque distentiones intulerit: post id temporis omnia pacata. *Octavo*, in pustulis nullum omnino puris vestigium: nullus itidem in facie tumor. Itaque jam tunc, nè periculum grave instaret, metuendum duxi. Postridie tamen, pelliculæ omnes ruptæ atque deciduæ: & contra spem omnium, sine febre morbus ex integro decessit. Elapsis tamen diebus aliquot, materiam adhuc in sanguine delitescentem indicabant, qui tum ubertim prodierunt, Furunculi.

---

[a] *De Variol.* 111. [b] *Rosa Angl.* 2. 4. [c] *Contin.* 30. *de peste. c.* 15.



HISTORIA 7ma.

ADOLESCENTULUM annorum ferè quindecim Febris, cum multo capitis dolore fluxuque ventris peracri, corripuit: ita ut brevi prodierint Variolæ, confertæ & contiguæ. Ægrotantem sic maximè levari posse judicabat Vir rei Medicæ gnarus, T. *Wadsworth*; si Nuchæ apponeretur Vesicatorium, essetque in usum vocata, quæ fluentem alvum reprimeret, *Tinctura*. *Tertio*, cùm ego adscitus essem, die, pustulæ, utcunque exiguæ, satis floridæ tamen, magisque quàm pro impedimentorum ratione evocatæ. Nam alvus erat etiamnum cita, ita ut quoti-

die

die *quater* aut ampliùs deſcenderit. Itaque *Tincturæ*, aliiſque remediis, tam aſtringentibus, quàm Cardiacis, ſæpius aſſuetum, unde paululùm ſubſtitit alvus. Acceſſit gutturis angor, & quædam aſperitas: Lingua etiam puſtulis dolentior. Cui quidem malo commodè ſubvenit *Mucilago* tenuis, ex *Cydoniorum* ſemine confecta. Urina coloris haud mali.

Quarto, mane pleraque eadem: increbuit tamen ventris fluor; ita ut neceſſe haberemus valentius quoddam medicinæ genus experiri; quod fuit hujuſmodi.

℞ *Decoct. alb.* ℥ vj.
Confect Fracaſtor. ſine melle ʒ vj.
M. F. *Clyſter ſtatim injiciendus*; *&* *rep. veſperi.*

Sed neque ſic alvus ita quievit, ut non ſæpiſſime noctis tranquillitatem interturbârit. Nihilominus,

Quinto, puſtulæ neque colore pallentes, neque in apicibus retruſæ; ſed pro

 hujuſce

hujuſce morbi indole haud infeliciter provectæ : vires etiam ſatis conſtantes. At aderat inquies haud mediocris, venterque exſolutus novas moleſtias creavit. Quod fluxit autem erat perliquidum : interdum etiam Mucis pituitæque ſimilia excreta. Quare & *Theriaca* aſtringentibus immixta, & *Clyſter*, qui potentiùs ventris impetum compeſceret, injectus. Adhibitus etiam, qui ſomnum inferret, hauſtus. Noctu, ſatis commoda quies, ita ut,

Sexto, alvus coactior facta, nunc tandem comprimi videretur. Quare omiſſis quæ valentiùs aſtringerent, *Theriaca* iterata eſt : eademque nobis fuit ſomni arceſſendi cura.

Septimo, tamen recruduerunt omnia ; alvus ſiquidem nimiùm concita : puſtulæ tamen coloris ſatis vividæ ; & pure probabili referte. Itaque ad ea, quæ die *quarto* præcepta ſunt, iterum tranſivimus. Unde nox paulò tranquillior.

Octavo,

Octavo, Nullæ ampliùs alvi fluentis turbæ : neque ulla nisi de languore aliquo querela. Pulsus tamen commotior, ita ut haud obscura fuerint febris secundæ indicia. Itaque satis cum molestiâ consumptus dies. Quare id à nobis maximè attendi, curationemque sic dividi oportere rati, ut & perfici posset, quæ adhuc tardior fuit, pustularum maturitas, haberetque æger liberaliores quietis inducias, in *Cardiacis*, quæ mediæ essent materiæ, *Opiatisque* hærendum esse judicavimus. Postridie adeò, satis ex voto in omnibus processum.

Decimo, Pustulæ, maturitatem adeptæ suam, siccescere cœperunt. Febris exacerbata, ita ut summa secuta sit inquies. Igitur *Enema*, quod ventrem emolliret, & Vesicantia brachiis adhiberi curavimus. Haustus etiam somniferus alterâ vice, noctu, repetitus : unde quies aliquantulùm pacatior ; ita tamen ut,

Undecimo, Pulsus fuerit nimis concitatus, fervorque corporis satis vehemens.

In

In urinâ autem aliquid deſedit. Itaque cùm Febris etiamnum inſideret,

Duodecimo, *Rhabarbari* ℥ *ß*, hæſitatione omni abjectâ, exhibuimus; unde alvo *quater* ſolutâ, febrilis ille æſtus magis ad temperiem deductus: qui tamen, ſub noctem potiſſimùm, ingraveſcere nondum deſtitit.

Decimo tertio, idem rerum omnium tenor. Quare,

Decimo quarto, *Rhabarbarum* rurſus exhibitum ventrem *ſexies* fudit. Hinc nox ſatis quieta: & quod reliquum erat febriculæ omnino elanguit.

Advertis, quàm in lubrico fuerit Adoleſcentuli hujuſce ſalus. Etenim cita alvus, ab univerſis ſcriptoribus, inter ſigna Variolarum maximè funeſta ponitur: cujus quidem tantus fuit apud *Arabas* timor, ut horum plerique ægrotos per ea quæ ventrem cotraherent non diligenter modò, ſed etiam officiosè præmunierint. Aliorum autem, etiam *Arabum*[a],

bum [a], alius ſenſus, qui primis morbi diebus alvum leniri volunt: nonnulli eam omni [b], aut alterno [c] ſaltem die, vel *Clyſtere* vel *glande* ſubditâ ſolvi præcipiunt. Quam quidem curandi viam, quibuſdam in *Germaniæ* locis, jam nunc teneri intelligo. Quanquam verò is ego non ſim, qui, utcunque *Catharticis* aliàs haud adverſus, in ipſo morbi curriculo ea in uſum trahi conſulerem: hæc ipſa ſatis evincit Hiſtoria, ventris fluorem, etiam citra ægroti exitium, in Variolis poſſe aliquando conſiſtere. Id autem obſervatione haud indignum, quòd, re licèt in integrum reſtitutâ, morbus tamen ipſe factus fuerit, ut alvo fluentiore plerumque fit, diuturnior.

---

[a] *Fil. Meſuæ, Contin.* 421. *c.* 4. *Serap. ib. & de Febr. c.* 12. [b] *Sennert.* 736. [c] *Fonſec. Conſilior. Tom.* 1. 48. *Horat. Aug.* x. 18.

HIS-



HISTORIA 8va.

VIRO annum ferè agenti tricesimum acciderunt Variolæ, totum corpus pariter ac faciem ita occupantes, ut invicem usquequaque adhærescerent : paucissimis etiam in locis coaluerunt. Sed cùm satis aliàs roboris subesset, *octavum* diem haud admodum vexatus attigit. Tum verò vesperi spiritus paulò gravior, sensus tardior, mensque haud leviter commota. Inquies, fervorque corporis accessit. Pustulæ jam quasi inaruerant. Curavit eum diligenter *J. Hollier* : sed ne suo ille arbitrio, quæ potior visa est, medendi viam insisteret, obstitit *Gallus* quidam,

quidam, qui cùm medicinam ex *ſale* potiſſimùm *Viperino* confectam, eamque quaſi fallere neſciam obtruſerat, de ægri ſecuritate magnifica promiſit. Tamen,

Nono, neque deſiit ſpirandi moleſtia, neque non vehementiùs increbuit delirium. Itaque, veſperi, appoſita ſunt Nuchæ atque brachiis Veſicantia: *Clyſterque* ſatis acris inditus ventrem ſæpius commovit. Hinc

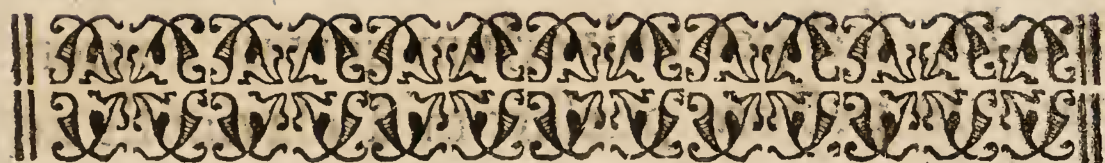
Decimo, ſpiritus facilior, caputque aliquatenus levatum.

Undecimo autem, febris invaluit: ita ut Delirio maxima tandem per vices ſupervenerit capitis gravitas; ferè ut ſoporatus videretur. Tendines interim convulſi. Ardor corporis ſummus: aliqua etiam ſpirandi difficultas. Pulſus tamen & plenus, & vehemens. Itaque cùm diſcrimen ingens jam tum immineret, in eâ fuimus opinione, & ſanguinem extemplo detrahi, & alvum etiam ſic deduci oportere.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij.
Syr. de Rhamno Cathartic.
Aq. Pæon. C. ana ℨ iij. *M.*

Dicenti, extrema videri ejus generis remedia, ea ſanè ſic & videri & eſſe reſponſum eſt, idque itidem extremum eſſe, cui occurri voluimus, periculum. Quare ſanguis jam tum detractus præſentis aliquid auxilii attulit; noctuque venter ſæpe demiſſus tum cerebri tum pectoris gravitatem ſic ex integro tollebat, ut febris quoque jam interquieſcere cœperit. Ita tandem juvantium pertinacia malum corporis vicit.

HIS-



HISTORIA $9^{na.}$

NOBILISSIMÆ & perantiquæ familiæ hæredem corripuerunt Variolæ: ita leniter quidem, ut ſine ullâ ferè moleſtiâ eruperint. Itaque in principio, nihil, quod morbo occurreret, factum: niſi quòd Cucurbitulis eductus fuerit ſanguis ad ℥ iv. Curam ægroti habuit, Vir clariſſimus, & ſupellectile medicâ inſtructiſſimus, *H. Sloan.* Ad *octavum* adeò diem ſine omni difficultate perventum eſt: ut nulla omnino fuerit ſuſpicio, poſſe eum aliquando in periculo verſari. Eo tamen die, cùm nos illum unà primùm inviſeremus, & febre tentatum, & ſin-

gultu

gultu ſæpius affectum invenimus. Acceſſit & Tuſſicula. Puſtulæ non in facie modò, ſed per univerſum corpus confertæ: in pectore præſertim à claviculis ad umbilicum uſque, denſiſſimæ: quod uti perrarum eſt, ita & inter mali ominis ſigna à quibuſdam non temere poſitum. Neque id ſanè infrequens, ut Variolæ, licèt inter initia facillimè, ut hoc in caſu, proruperint, morbi tandem decurſu evadant mortiferæ. Puſtularum margines ſupra modum rubeſcentes: ipſæque crudiore materiâ diffluentes, quæ ad flavedinem quidem parum accederet. Facies non niſi modicè intumuit. Pulſus plenior, utcunque incitatus. Haud multa inquies; ſomni tamen neque arcti, neque diuturni. Sputatio longè parcior, quàm quæ morbo ita gravi conveniret. Is autem virium languor, ut neque caput de pulvino tolli, neque in alterutrum ſe verti latus libenter tulerit. Horum omnium ut ratio aliqua haberetur, mitiore Cardiacorum genere, aliiſque remediis curavimus.

In-

Insequente *biduo*, nulla rerum mutatio, nisi quòd decesserit singultus. Somnifera singulis noctibus adhibita, aliquando & iterata.

Undecimo, Tussis vehementer increbuit, & quandam quasi in pectore angustiam invexit. Febris etiam, præsertim vesperi, exarsit. Itaque quæ pulmonibus subvenirent imperata, admotumque Nuchæ Vesicatorium.

Duodecimo, venter *Enemate* solutus febrem aliquantulùm tenuavit, quæ tamen noctu ita recruduit, ut per intervalla delirium excitârit.

Decimo tertio, Facies prorsus incrustatà, Manuum tumor omnino nullus. Spiritus paulò molestior. Neque febris adhuc conquievit, neque remiserunt cætera. Urina tamen, largiter utcunque profusa, nonnihil deposuit. Seriò igitur de his rebus deliberantes, de *Evacuantibus*, & de *Rhabarbaro* exhibendo sermonem habuimus : cunctanter tamen in hoc ipso morbi tempore, periculoso licèt,

 agendum

agendum esse arbitrati, id consilii abjecimus. Quâ quidem in re id potissimùm attendimus, ut, naturæ conatum dum opperiremur, ægroto interim nihil noceremus. Neque id non a nobis curandum esse duximus, ut existimationi etiam nostræ, quoad licuit, consuleremus. Forsasse etiam prudenter satis aut quicquam tentare, aut in splendidâ personâ periclitari conjecturâ nostrâ noluimus, ne occidere, nisi servâssemus, videremur. Quippe siquid adversi acciderit, id *Rhabarbaro* fortasse quis imputaverit : sin, *Bolo* atque *Julapio* decenter & solenniter repetitis, res tamen ad exitium veniret, artis regulas fuissemus persecuti. Nihilominus *Clysterem* alterâ vice præcipere ausi sumus, adhibitaque sunt brachiis utrisque Vesicantia. Nox inquieta ; Febre nunquam antea ita graviter laborârat : multa, & sæpissime incondita, locutus. Pulsus tum citatior, tum minùs valens. Itaque mane,

Decimo

Decimo quarto, experiri ſtatuimus, quid auxilii in hoc rerum diſcrimine afferre poſſent Cucurbitæ : his adeò admotis, ſanguis ad ℥ viij fluxit ; unde & aliqua caloris remiſſio, & capitis levamen maximum.

Veſperi tamen, cùm Febris etiamnum parum eſſet inclinata, noſque evacuantia præcipuè ex uſu fore tandem ſuſpicaremur, de *Rhabarbaro* iterum mentionem fecimus ; jam de *quindecim*, mox de *viginti quinque* granis locuti. Sed medio tutiùs eundum eſſe rati, rem æquiſſimo modo ſecuimus : &, *viginti* demum granis fidenter exhibitis, nimium alvi fluxum haudquaquam perhorruimus. Hinc ventre *ſemel* ſoluto, Febris, utut nunc primùm miteſcere viſa ſit, etiamnum tamen inhæſit. Quare ne vel delirium, vel ſpirandi difficultas ingraveſceret, Veſicantia ut præſtò eſſent, præcepimus.

Decimo quinto, melior paulò rerum facies. Pulſus magis ad æquabilitatem acceſſit. Nulla jam pectoris anguſtia,

vox tamen raucissima. *Enemate* adhibito, emollitus est venter; qui deinde ad fluorem proclivior, hoc & proximo die *ter quaterve* dejecit. Vires tamen, nisi in ipso dejiciendi articulo, haudquaquam imminutæ.

Decimo septimo, ad *Rhabarbari* ʒ ss satis audacter ascendimus: unde *ter* fusus est venter. Sed neque adhuc febris prorsus evanuit, quæ vesperi præsertim molestiam renovabat. Cætera quidem in melius mutata. Itaque,

Vicesimo, cum quotidie descenderat venter; exhibita sunt *Rhabarbari* grana xxv. Febris nunc tandem penitus depulsa; viresque, quanquam alvus liquidior jam facta *bis* ferè indies, ad tempus aliquod, fluxerit, paulatim instauratæ.

Ad hunc modum Vir ille prænobilis ex morbo gravissimo, lentis tandem gradibus, ad sanitatem pervenit: quam utique evacuantibus, & quidem Ventri maximè fluenti acceptam referri oportere ipsa satis fidem facit Historia: nam Febris

bris non, niſi poſtquam fuerit leniter ſanè, ad plures tamen vices repetita *purgatio*, deceſſit.



HISTORIA Xma.

DELIRIUM vel in initiis, vel in ipſo vigore Variolarum ſatis vulgare eſt : ſed id vix aliàs unquam ita impotens atque effrænatum, ac in Virgine quâdam percepi. Eruperant eæ haud commodè, die ſcilicet ſecundo ; permultæ quidem illæ atque denſæ, ſic quidem ut in genis plane coiverint. Vicinus aderat ei Medicus *T. Pigot* : qui id probè curavit, ut ſatis feliciter & exirent puſtulæ, & procederent. *Quarto* adeò die, eæ tum mole haud mediocres, tum etiam colore florentes. Sed ſomnus à biduo nullus acceſſerat ; quare mens brevi turbatior,

ita ut vanas quaſdam imagines, cogitationeſque triſtiſſimas acciperet : neque intra verba deſipuit illa, ſed aliquando violentiùs ſe geſſit, ſic ut facilè contineri nequiverit. Pulſus eo die haud multùm inquietus ; ſed corporis fervor vehemens : ſeque ipſa quaſi flammis torreri ſæpius clamavit. Imperata ſunt Veſicantia : aliaque id genus remedia, quæ & puſtulas augerent commodè, quietemque arceſſerent. Sed ſomnum his auxiliis fruſtra quæſivimus. Itaque manebat idem, iſque quaſi bacchantis furor. In cæteris, ſatis pro ſententiâ proceſſum.

Septimo, quietis quidem perpuſillum : mens tamen vanis imaginibus pariter addicta. Puſtulæ curſum ſuum non malè tenuerunt. Febriſque hactenus, ſi pulſum conſuleres, ferè aberat, ſed incendium aliquod intus deliteſcere viſum : adeò ut ſitis adeſſet perpetua, fauceſque ita ſicceſcerent, ut ſputorum omnis interciperetur curſus.

Octavo, cùm materia in puſtulis jam ad maturitatem ſpectaret, Febrem ex more acceſſiſſe pulſus ipſe, concitatior factus, indicabat. Idem tamen & validus, & plenus. Spirandi moleſtia nulla, ſed nec quies ulla : nec mentis error quicquam remiſit. In urinâ nihil coctum apparuit.

Nono, omnia ferè eadem, niſi quòd tum Febris, tum Delirium ſæviret atrociùs. Itaque *Clyſter* eſt injectus ; unde, alvo ſubductâ, ſpatium aliquod in quiete tranſactum.

Decimo, Puſtulæ quidem pure, ſed eo tamen crudiſſimo repletæ. Eadem animi impotentia ; Febriſque ad extremum caloris gradum perducta. Nervorum etiam diſtentiones ſubinde obortæ. Quare, Cucurbitulis admotis, ſanguis ferè ad ℥ ix detractus : unde primùm aliqua, permodica licèt, Febris levatio. Tendines jam etiam quieſcebant.

Duodecimo, rurſus in deterius itum eſt. Sed nec puſtulæ adhuc prorſus ari-

dæ,

dæ, neque faciei tumor imminutus: corporis autem calor intenſiſſimus. *Rhabarbari* ℥ ſs jam tum ſumpta ventrem laxaverat modò; quare is, proximo die medicinâ paulò valentiore adhibitâ, liquatus eſt. Inde aliquæ ſomni induciæ; qui tamen etiamnum ita perdifficiliter acceſſit, ut ferè fruſtra fuerint, quæcunque in uſum ducta ſunt, *Opiata*. Id quod aliàs in vehementibus deliriis ſæpe experimur. Febris adhuc cum mentis alienatione maximâ inhæſit: itaque *decimo ſexto*, *Rhabarbari* ℈ ij imperati ſunt, & *decimo ſeptimo*, etiam repetiti: ita ut alvus ſæpius deſcenderit: ſed ne ſic quidem aut incendium corporis reſtinctum eſt, aut remiſit delirium. Igitur,

Decimo nono, Hirudines, Venis temporalibus admotæ, ſanguinis multùm exhauſerunt. Hinc magnum capitis levamen percipi; quod tamen adhuc ita vacillabat, ut delirium ſubinde recurreret. Neque febris hactenus interquievit.

Quare,

Quare, *Vicesimo*, potione, quæ leniter purgaret, adhibitâ, intraque *triduum* iteratâ, febris ita imminuta est, ut ægrota, post *Viginti quatuor* demum dies, jam primùm mentis esset suæ. Atque illa quidem deinde, ut febriculæ finem imponeret, *lacte Asinino* usa, brevi ad integritatem pervenit.

VIDES



VIDES, quàm in ſimili Variolarum genere diſpar ſit morbi ipſius curſus, ratioque affectuum multiplex, & planè diſſimillima: vides ægrotos ſexûs utriuſque, omni tempeſtatum genere, omnis ætatis, omnis habitûs, omni anni tempore, eodem malo laborantes; quos tamen omnes hæc potiſſimùm *purgandi* via periculo vitæ maximo liberavit. Vides, ut aliis inopinatam præſentiſſimamque opem attulerit *purgatio*; ut aliis paulìſper ſubvenerit, cunctantiùs per vices repetita: ut univerſis, ſeriùs aut citiùs, mirabilem in modum ſaluti fuerit. Nonne enim omnes hi ex ipſis propè lethi anguſtiis, hoc medicinæ auxilio, emerſere? quidam utique, uno quaſi ictu, ſimul

ſimul & ſemel erepti : plurimi minutatim, lentèque admodum extricati : ita ut, ſiquis horum omnium ſalutem *purgationi* minimè aſcribi oportere cenſeat, idem pari per me licet jure contendat, neque artem medicam unquam exſtitiſſe, neque ullam unquam profuiſſe cuiquam Medicinam. Hæc tamen nota ſatis atque illuſtria, non ex otioſorum hominum cerebro effuſa, ſed ex ipsâ, Artis Magiſtrâ, Experientiâ, eâque multiplici, deducta : non in angulis, non in gurguſtiis, inter nutrices & aniculas clanculum confiсta, ſed in luce atque conſpectu hominum, maximèque intra Nobilium parietes, coram teſtibus idoneis geſta atque probata.

At, inquiunt, inaudita eſt hæc medendi via & nova, à priſcorum rationibus aliena, à nobis jam primùm recenter tradita : nôſti, quàm parum Nos quidem id quodcunque fuerit laudis nobis ipſis arrogemus ; dixique aliàs, quibus id demum Authoribus ut faceremus, impulſi ſumus.

ſumus. Sed quò magis, vel ut inventores, gloriam defugere, vel ut novatores, invidiam declinare poſſimus, liceat argumentum hoc longiùs ex ipſo fonte repetere. Neque res erit, hîc præſertim, valde aliena, ſi & primam morbi originem altiùs perſequar, & de vetuſtiſſimis quibuſque, qui de eo locuti ſunt, ſcriptoribus ſtrictim pauca, haud omnibus nota, ſubjiciam. Quod quidem libentiùs facio, quia illorum tempora, uti hactenus in libris notantur, non falſa modò ſint, ſed & confuſiſſima. Neque verò id mirum tot fabulas, tantamque in rerum harum memoriâ obſcuritatem reperiri, cùm nullus adhuc ad ſcribentium manus pervenerat Author idoneus, qui explicato ordine medicorum *Arabum* ætates perſecutus eſſet : ſed has demum tenebras primus diſpulit, Vir reconditæ eruditionis, *Pocockius*, *Abul-Pharajio*[a], eodem & Medico & Hiſtorico haud mediocri,

---

[a] *Vixit A. D.* 1284.

in lucem publicam prolato [a]. Quare, quod hucusque à nemine animadversum esse percipio, id quod est hujus argumenti breviter percurram, ut prima Variolarum notitia in quâ ætate extitisset, quatenus quidem ex Historiâ constat, possit intelligi.

Variolæ igitur, utcunque earum ortus sit fortasse, quàm vulgò existimatur, obscurior, tamen ab *Arabum* usque imperio initia duxisse videntur. Nam qui eas *Græcis*, etiam antiquioribus, cognitas fuisse contendunt, planè ineptiunt: cùm ii, in signis morborum enarrandis scriptores accuratissimi, de hoc tamen literam prorsus nullam reliquerint. Neque me fugit, quòd ipse *Rhazes* [b] suo, non *Georgii* (ut vult *Sebizius* [c]) decreto, *Galenum eas non omisisse*, & propriam *earum curam scripsisse* dixerit: quos quidem *Galeni* locos ego cum *Diomede A-*

[a] *Oxon.* 1663. [b] *Contin.* 419. 4. 420. 2.
[c] *De Variol. Disp.* 2. *Q.* 1.

mico [a] neque inveni adhuc, neque ad Variolas quoquo modo referri poſſe conjicio. Unus tamen *Rhazes*, qui multa priſcorum *Arabum* ſcripta ſuo operi inſeruit, oſtendit, morbum hunc aliquot ante ſuam ætatem ſeculis fuiſſe notiſſimum.

Antiquiſſimus adeò, quem aliquid de Variolis memoriæ prodidiſſe conſtat, à *Rhaze* ſæpius laudatus, *Aaron*, ſacerdos; *Alexandriæ*, in quâ à *Ptolemæorum* uſque temporibus floruerant literæ, & præſertim *Medicæ*, natus: qui *Mahumede* imperante, A. D. 622, ſive circa *Hegiræ* initia clarus [b], *triginta* de re Medicâ libros [c], linguâ uti dicitur *Syriacâ*, compoſuit. Hic & ſigna Variolarum tradidit [d], & erumpendi tempora explicuit [e], & ſive ſalubria, ſive periculoſa genera [f] notavit: etiam aliquâ ex parte curandi [g] modum attigiſſe videtur. Nam & ca-

[a] *De Variol. c.* 10. [b] *Abul-pharaj. p.* 99. [c] *Ib. Haly Abbas Theor. c.* 1. [d] *Contin.* 419. 2. [e] *Ib. col.* 4. [f] 422. 1. [g] *Ib.*

vendum

vendum esse ait, cùm semel eruperint, à frigidis; succum *Apii*, & *Fœniculi* præcipit, quò meliùs extrà prodeant Variolæ: medicinam denique, quò tam ori faucibusque, quàm oculis nihil asperius accidat, describit. Ita ut in *Ægypto* fortasse, *Aaronis* patriâ, eâdemque *Pestilentiæ* procreatrice haud infrequenti, prima, quantum ex monumentis suspicari licet, exordia habuerit Variolarum morbus: qui deinde, *Alexandriâ* ab *Amro* captâ, *Græcisque* ereptâ, inter *Arabum* nationem facilè diffusus est. Haud ita multò tamen ante *Aaronis* tempora, etiam in *Ægypto*, Variolas extitisse fidem facit, qui superiore seculo vixerat, *Ætius Amidenus*: is enim, utcunque in eâdem *Alexandriâ* [a] Medicinæ studuerit, omnemque rerum Medicarum farraginem congesserit, mentionem de iis nullam omnino fecit.

---

[a] *Tetrabib.* 1. 1. *Ol. Cyzicen. & Ol. Salcá.*

Circa idem tempus, ſub *Heraclii* ferè exitum, Anno nimirum 641, medicinam illuſtravit, ſive potiùs Veterum, *Galeni* præcipuè, volumina contraxit *Paulus Ægineta* [a]: in morbis mulierum tractandis inſigniter peritus; unde ei cognomen *Obſtetricii* accrevit. Itaque & ſuos de re Medicâ libros, uti advertere potes, à *Prægnantium* victu auſpicatur, & affectus *muliebres* [b] ferè fuſiùs, quàm cæteros, enarrat. Peregrinandi ſtudio multùm deditus fuit: cùm tamen ille, ſcriptor, uti videtur, haud indiligens, *nullumque à ſe morbum prætermiſſum* [c] *eſſe* profeſſus, de *Variolis* ne verbum quidem fecerit, ſatis magno argumento eſt, eas non modò vetuſtioribus *Græcis* fuiſſe incognitas, ſed ne *Pauli* ipſius temporibus in *Græciâ* adhuc innotuiſſe.

Poſt hanc ætatem aliquot annis, A. D. 683, extitit *Maſerjawaihus*, *Baſorenſis*, linguâ *Syrus*, religione *Judæus*, medicus,

---

[a] *Abul-pharaj.* 114. [b] *Lib* 3, *&* 6. [c] *Præfat.*

Rhazis judicio, & perſpicuus & ſagax. Is *Aaronis* Presbyteri Pandectas medicas, *Merwano* imperante, in ſermonem *Arabicum* convertit [a]. Hujus & ſcripta quædam feruntur : in quibus oculorum etiam à Variolis male habentium curam tradidit [b].

Ut autem Variolas etiam in hâc *Arabum* ætate lethales aliquando fuiſſe appareat, *Alſaffahum* Chalifam eo morbo periiſſe, A. D. 753, teſtatur Hiſtoria [c]. Mox imperio ſuffectus *Almanzor*, ex *Abbaſidarum* ſtirpe profectus, literarum ſtudia excitavit : cùmque *Bagdadi*, urbis à ſe jam recenter conditæ, ſtomachi infirmitate laboraret, *Georgium*, Medicum *Jondiſaburi* celebrem, *Perſicæ* atque *Arabicæ* Linguæ peritum, accerſi juſſit. Idem *Georgius* quædam de *Variolis* conſcripſit : & tum quibus maximè tempeſtatibus [d] ſævire ſoleant, tum quibus notis [e] inter-

---

[a] *Abul-pharaj.* 127. [b] *Contin.* 421. 3. [c] *Abul-pharaj.* 139. [d] *Contin.* 419. 2. [e] *Ib. Col.* 3, & 4.

noſci

noſci poſſint, ſatis diſertè explicuit: aliquid etiam de earum [a] præſagiis adjecit.

Tum, circa A. D. 795, *Johannes* filius *Meſuæ*, Chriſtianus, *Syrus*, faceti Vir ingenii magnique nominis, ſcholam [b] *Bagdadi* ſummâ cum celebritate aperuit. Itaque ætas ea maximam Medicorum copiam effudit. Hic ſcripta Veterum medica interpretanda ſuſcepit, impulſu præcipuè *Raſhidi* Chalifæ: cujus ille quidem ſaluti, uti & eorum qui deinde ſecuti ſunt, uſque ad *Almotawacceli* tempora præfuit: hoc autem familiariſſimè uſus eſt, tandemque, non niſi circiter A. D. 846, ætate provectior deceſſit. Libros autem compoſuit quàm plurimos, ordine quidem, uti notat *Haly* [c] *Abbas*, carentes; in quibus & aliqua de Variolis præcepta dedit: nam, præterquam quòd eadem ad oculos atque *Aaron* præceperit, ventremque tympani inſtar ſonantem [d]

---

[a] *Contin. Col.* 3, & 4. [b] *Abul-pharaj.* 153.
[c] *Theor. c.* 1. [d] *Contin.* 421. 1.

 mali

mali esse ominis edixerit, ad amovendas Variolarum Cicatrices *mirabile* ut dicitur remedium concinnavit, & decantatum illud *Laccæ Lentiumque* Decoctum primus descripsit [a]. Alvum etiam *Aquâ fructuum*, si necesse fuerit, usque ad septimum diem leniri jussit. At hujus scripta ita exaruerunt, vix jam ut appareant. Nam *Johannes* ille *Damascenus*, *Mesue* etiam dictus, cujus opera nos jam in manibus habemus, ab hoc nostro alius longè est, & longo intervallo recentior.

Sed hæc eadem ferè omnia, quæ de Variolis perstrinxit *Mesue*, à *Serapione* [b] sunt itidem tradita: qui id etiam addidit, sanguinem inter initia, vel Venâ incisâ, vel Cucurbitulis adhibitis, mitti oportere. Etiam lenientibus, à *Mesue* præceptis, alia quædam adjecit. Nam id quoque advertere licet, quòd hæc, quæ jam ex *Rhaze* sunt petita, etiam

---

[a] *Contin.* 421. 4. [b] *Ib.* 421. 1 & 4. 425.

inter

inter ea, quæ *Serapionis* nomine de *Febribus* habentur, verbis ferè iisdem explicata reperias. Id autem in *Serapione* [a] reprehendit *Haly Abbas, quòd non investigaverit Variolam signaque ejus, & medelam propriam ; sed interserit ejus mentionem in calidi tractatu Apostematis :* in quod tamen vitium delapsus est ipse *Haly* [b] *Abbas. Serapion* tamen, utcunque *Rhaze* antiquior, quo tempore vixerit, incertum : qui enim eum, *Leone Isauro* imperante, circa A. D. 730, floruisse volunt, quâ id authoritate innixi asserant, haudquaquam percipio.

Successit autem *Mesuæ* seni adolescens, *Isaac Johannitii* [c] sive *Honaini Ebadiensis*, (cui, quòd libros & medicos & mathematicos feliciter traduxerat, *Interpretis* nomen inditum) filius : alterius *Johannitii*, *Interpretis* [d] itidem dicti, pronepos. Ipse etiam *Græcarum* imprimis literarum

[a] *Theor.* c. 1. [b] *Ib.* 8. 14. [c] *Abul-pharaj.* 171. [d] *Ib.* 163. *Herbelot. in Honain.*

ſciens, & Philoſophiæ ſtudio incenſus, *Almatowacceli* temporibus, rem medicam plurimùm excoluit. Multa veterum monumenta, domeſtico exemplo, tam *Syriacè*, quàm *Arabicè*, traducta edidit. Id quidem hujuſce familiæ naturale quoddam bonum: ita ut Medicis, qui ex horum diſciplinâ profecti ſunt, quicquid jam extat vel *Hippocratis*, vel *Galeni Arabicè* verſum, unicè debeatur. *Iſaac* autem, quatenus quidem ex *Rhaze* intelligimus, de Variolis locutus, nihil niſi de ſanguine quaſi ad *deliquium* mittendo, Ptiſanâ dandâ, deque ventre, ſi liquidior fuerit, coercendo, præcepit. Fortaſſe hic idem eſt, qui & *Iſraelita* dicitur, quique opuſculum de *Febribus*, à *Conſtantino*, *Monacho Caſſinenſi*, eodemque *Scholæ Salernitanæ* quaſi authore, Latinè redditum, contexuit. Nam *Iſaac* hic, de quo loquimur, *Chriſtianus*, genus duxit ab *Ebadiis*; qui origine fortaſſe *Judæi*, ex diverſis tribubus conflati, in Caſtella quædam, *Hiræ* vicina, ſeceſſerant [a].

ſerant [a]. *Iſaac* verò, ſive noſter, ſive alius, de *Febribus* diſſerens, Variolarum *quatuor* [b] genera quaternis humoribus accommodata conſtituit: ſignaque earum, puſtulis nondum proruptis, tradere contentus, curationem haud omnino attigit. Aſcribitur etiam huic *Iſaaco Pantechni* opus, quod diverſo nomine *Complementum Medicinæ* dictum, ab aliis ad *Haly Abbatem* refertur. Certè, uti advertit *Symphorianus Campegius* [c], *plura ſub Iſaac titulo adducit Rhazes, quæ in Haly Abbate inveneris, nullo mutato verbo, & capite toto.* Sed de hoc ſcriptore plura ſuo loco dicemus.

Hunc proximè ſecutus eſt, *Almoctaphi* temporibus, A. D. 900, *Joſephus Alſaher*, ſive *Vigilator* dictus, Vir & doctrinâ & famâ inſignis, qui magnâ diligentiâ, quæcunque ad Medicinam pertinerent, congeſſit. Sed vix quicquam eum de

[a] *Ibid.* [b] *De Febr. lib.* 2. 27. [c] *Epiſtol. ad And. Turinum.*

Variolis [a] docuisse constat, nisi quod ex *Mesue* fuerit deprompt um.

Hæc ferè sunt, quæ ex *Arabum* scriptis ad *Variolas* pertinentibus excerpsit *Rhazes*: qui, uti observat *Haly Abbas* [b], in Volumine illo ingenti, quod *Continens* vocatur, Medicorum omnium tam veterum quàm recentiorum sententias, ab *Hippocrate* ad *Isaacum* usque, collegit. Sunt tamen & alii, qui, incertæ utcunque ætatis, à *Rhaze* laudati, in hoc *Variolarum* argumento elaborârunt, Medici, viz. *Judæus*, *Tabri*, *Tarmadi*, *Bugajesu*: quorum quidem *Judæus* satis antiquus, quippe cujus mentionem fecerit, *Rhaze* senior, *Serapion*. Neque ille sanè spernendus author: utpote qui primus *duo* Variolarum genera, interstincta atque confusa [c], indicârit: discrimina [d], quibus eæ à *Morbillis* distingui possint, posuerit: in morbi denique decursu ea,

---

[a] *Contin.* 420. 4. [b] *Theor. c.* 1. [c] *Cont.* 419. 2. [d] *Ib.* 4.

quæ

quæ & exitum puſtularum expediant, & receſſum leni aſtrictione intercludant [a], præceperit.

Hactenus, quà licuit, ex Antiquorum *Arabum* fragmentis in *Rhazis* unici Theſauro deliteſcentibus, opere *Abul-Pharajii* Chronologico adjutus, *Variolarum* Hiſtoriam pertexui. Vides tanquam in tabulâ aliquâ rudiore, quàm non infeliciter quidem adumbrata ſint prima morbi lineamenta; ipſa verò forma neque ad vivum ſatis expreſſa, neque ad veritatem adducta. Præclarè ſcilicet inchoata multa, perfecta non planè. Fortaſſe aliquid paulò limatius ex ipſius *Rhazis* officinâ prodibit.

Rhazes adeò, A. D. circiter 900, inclaruit: nam Anno 932 oculis captus, & ſenectute confectus, octogenarius ſcilicet, ceſſit è vitâ. Hunc *Maurum* fuiſſe volunt plerique; ſuoſque de re Medicâ libros ad *Almanzorem*, vel *Cordubæ*, vel

---

[a] *Contin.* 421. 4.

Afri-

Africæ Tyrannum misisse. Sed neque *Rhazes Mauritaniâ* oriundus, quippe qui *Raiæ*, apud *Chorasanos* oppidi, natus fuerit [a], indeque nomen adeptus; neque *Almanzor* ille, aut *Africæ*, aut *Cordubæ*, sed huic itidem *Chorasanæ* [b] imperabat; *Sarracenici* proculdubio Chalifæ vicarius. Fuit autem *Rhazes* Musicæ sciens, Philosopus & Medicus insignis, singulare sæculi sui decus, & antiquitatis multùm, ut temporibus illis, peritus. Qui quanquam in Medicinâ exercendâ plurimum operæ insumpserit (unde ei *Experimentatoris* nomen) & Nosocomio tum *Raiensi*, tum *Bagdadensi* præfuerit, nunquam ferè à scribendo [c] destitit. Quare etiam de *Variolis* [d] multa multifariam & collegit, & composuit; præcipuè in opere [e] illo, in quo cunctorum ante se scriptorum commentarios conclusit; quod quidem opus & in privatos fuisse usus à *Rhaze*

[a] *Abul-pharaj.* 191. *Herbelot.* [b] *Rhazis præf. Antidot.* [c] *Ibid.* [d] *Division.* 159. *De Febr. c.* 18. [e] *Lib.* 30. *Tr.* 13.

com-

compositum, & suis etiam temporibus haud facile inventu scribit *Haly Abbas*[a]. Quin & peculiari libello, quem Interpres quidam *Græcus* ex *Syriaco* sermone transtulit, quemque primus ex *Græco Latinum* fecit *Georgius Valla*, Variolarum cursum curationemque exposuit[b]: quidque in *duplici* earum genere, discreto atque confluenti, sequendum sit, diligenter advertit. Neque enim ea *Augenii*[c] suspicio ullo fundamento nititur, quasi liber hic non à *Rhaze*, sed à *Græco* Interprete fuerit confectus: cùm *Rhazes* ipse in iis, quæ de *Febribus*[d] docuit, ad hoc commentariolum Lectores non semel remiserit. Errat etiam *Augenius*, cùm dicit *Rhazem* in iis, quæ in hoc opere, quæque in *Continente* edisseruit, sibi minùs constitisse: quippe eadem prorsus utrobique[e] verba de *ætatis mutatione*, in quâ multus est, inseruit: ea verò, quæ

---

[a] *Theor.* c. 1. [b] *De Pestilentiâ.* [c] *De Febr.* 9. 13. [d] c. 18. [e] *Contin.* 420. 1. *De Pestil.* c. 1.

ad *Blactias* atque *Variolas* pertinentia ille ex *Continente* [a] profert, non *Rhazis* ſunt, ſed *Georgii*. Itaque *Rhazes*, ſcriptor ſanè intelligens, tam in hoc de *Peſtilentiâ* opuſculo, quàm in ipſo *Continente*, totum hunc de *Variolis* locum illuſtravit : ità quidem cumulatè plenèque, ut perpauca vel ad ſigna ſtabilienda, vel ad elicienda præſagia, vel etiam ad curationem, in *primo* ſaltem ſtadio, rectè tractandam deeſſe videantur. Ex hoc fonte mihi videntur omnia, quæ ad Variolas pertinent, hauſiſſe, qui deinde ſecuti ſunt, *Arabum* magiſtri. Loquor, ut opinor ; ſed licet ex ſcriptis judicare. Neque enim *Rhazi* aliquid [b] adjecit, utcunque de ejus famâ detraxerit, *Haly Abbas*, *Perſa*, vir eximiè doctus, unde & *Magi* cognomen obtinuit : qui, circa A. D. 980, in gratiam Regis *Adado'ddaulæ*, (cui magnifico more, patrio ſcilicet, aſſentatus eſt [c]) librum ſuum

[a] 419. 4. [b] *Theor.* 8. 14. *Pract.* 4, & 5.
[c] *Theor.* 1. 1.

Almaleci, (i. e.) *Regium*, conſtruxit [a]. Is tamen liber, quaſi primus inter *Arabas*, qui totius Medicinæ formam complecteretur, ab authore ipſo prædicatur: & meruit certè, ut ante *Avicennæ Canonem* omnium manibus tereretur [b]; etiam ſi curandi præcepta ſpectes, *Canone* ipſo eſt præſtantior. Quare hunc magno labore Latinè reddidit, A. D. 1127, *Stephanus Antiochenus*: quanquam alii, uti vidimus, opus illud ab *Iſaaco* eſſe conſcriptum velint. Quin & ipſe *Avicenna*, qui, A. D. 980, *Bocharæ* natus, A. D. 1036 [c], obiit, nihil quicquam de *Variolis* protulit, quod non ferè ad verbum de *Rhaze* vel ſumpſerit, vel ſurripuerit: niſi fortè excipias ea, quæ de *Mictu Sanguinis* [d] advertit, & *Syrupi* [e] ex *Dactylis Mirabile*, uti dicitur, exemplar: & eſt ſanè *Syrupus* iſte ex materiâ multiplici admodum & multiformi perquam

---

[a] *Abul-pharaj.* [b] *Ib.* [c] *Pocock. in Abul-pharaj. de moribus Arab.* 362. [d] *De Febr. c.* 6, & 10. [e] *Ib. c.* 10.

mira-

mirabiliter coacervatus. Quò iniquior in *Rhazem* ſcriptor ille cenſendus eſt, qui eum, à quo permulta mutuatus eſt, ſæpius occultè vellicat. Tamen ea fuit *Avicennæ* (haud perperam *Principis* dicti) fortuna, ut neglecto *Rhazis* nomine & propè intermortuo, (de *Variolis* loquor) in Medicorum ſcholis Regnum aliquot per ſæcula tenuerit: neque id ſanè exemplo prorſus inaudito, ut qui aliena ſcrinia auſi ſint vel apertè compilare, vel decenter magis in Epitomen conjicere, legitimi authoris lumen aliquando præſtinxerint. Unde ſuo in *Avicennam* ſtudio ita abductus eſt *Gentilis Fulginas*, ut eum *Rhaze* non modò meliorem, ſed & antiquiorem authorem cenſuerit, *poſtque eum* [a] de Variolis haud imperitè quidem ſcripſiſſe *Rhazem* dixerit. Sed quo in numero habendus ſit *Rhazes*, utcunque deſertus, abunde commonſtrat, inſignis ille inter *Arabas*

[a] *Comment. in Avicen. c. 6. de Variol.*

ſcriptor,

ſcriptor, *Alſaharavius*, ejuſdem, uti nonnulli volunt, cum *Averrhoë* [a] ætatis: hic enim, quanquam de *Rhaze* quidem prorſus reticuerit, eum tamen ferè in omnibus ſecutus eſt: ita diligenter ſanè, ut verbo tenus capita illa, in quæ noſter *Variolarum* curam [b] diſpertierat, integra [c] exſcripſerit.

Etiam ipſe *Averrhoês*, &, qui paulò vetuſtior fuit, *Avenzoar*, uterque *Arabs* in *Hiſpaniâ* licèt natus, nihil novi, quod quidem ad Variolas curandas attinet, de hoc argumento attuliſſe præ ſe ferunt. Et tamen Variolarum Contagium illâ, uti videtur, ætate ſe, etiam per *Europæ* gentes, ita diffuderat, ut nullus eo morbo fuerit magis popularis: quippe ſiquis eo immunis vixerit, id inſtar miraculi fuiſſe teſtatur *Avenzoar*.

Dices fortaſſe me jamdiu de fæce hauſiſſe, tantumque ſive mei ſive Tui otii

[a] *Ob. A. Heg.* 595, *ſive A. D.* 1198. *Pocock. Ib.* 385. [b] *De Peſtilent. c.* 4. [c] *Practic. c.* 10. *Partic.* 2.

in horridis hiſce & ferè obſoletis *Arabum* monumentis conſumi haud patienter feres. Sed quia prima hic Variolarum morbus inter *Arabas* exordia habuerit, ſoluſque ferè ſit, cujus Hiſtoriam ii ex *Græcis* non deſumpſerint, volui rem eam, involutam ſanè & nemini adhuc, quod ſcio, ſatis perceptam, ſic explicare, ut, expoſitis ordinibus temporum, uno in conſpectu omnia videres.

Itaque ut redeat tandem, unde deflexit, ſermo, quid de medendi ratione, hoc præſertim morbi tempore, ſenſerit *Rhazes*, audiamus.

Hic adeò, licèt, morbo nondum ad ſummum perducto, ventrem ſolventia vetuerit, eo demum *Seneſcente* [a] probat: eâ potiſſimùm quidem de cauſâ, ut *natura levetur onere, & morbi materia minuatur.* Et profectò idem hic, in Medicâ arte multùm exercitatus, haud futilia ſigna poſuit, quibus dirigi poſſit medentis

[a] *De Peſtil. c.* 14.

judi-

judicium: nimirum tum præcipuè hanc humiditatis educendæ viam indicari monuit, *ſi corpus fuerit ſubmiſſum & invalidum, turgens tamen, aut erumpens, aut exceptum cum Albore & Rubore levi, & febris imbecillitate:* maximè verò, ſi ad hæc acceſſerit *Pulſus undoſus:* ſiquidem in re hujuſmodi *plures ſunt ictus & vehementes, morboſque denotant nimio humore corpus irrigantes,* & ex his *febres* præſertim *continuas* [a]. Putaſne aliquem, aut verbis magis diſertis, aut acriore unquam judicio, morbo jam *Seneſcente* ſive inclinante (ſcilicet ubi primùm inaruerint puſtulæ) hæc de *purgandi* ratione præcepta complecti potuiſſe? neque hæc ſolùm præcepta, aliis ut uſui eſſent, more quodam profeſſorio tradidit *Rhazes,* ſed ipſe ſuâ, eâque ſanè longiſſimâ, experientiâ comprobavit. Etenim illa, de *Filiâ Hebithuſeyn* [b], ſingularis eſt Hi-

[a] *Lommii Med. Obſerv. lib.* 3. [b] *De Mirabil. Curis, lib.* 2.

ſtoria: quam, etſi aliàs tetigerim [a], tamen, quia ad hanc noſtram deliberationem perappoſita eſt, liceat breviter retractare. "Ea igitur, Camelarum lacte
" liberiùs uſa, in *Variolas* incidit: ne-
" que ei, antequam hæ *quarto* die eru-
" perint, vel alvus purgata eſt, vel
" ſanguis miſſus. Igitur, circa oculos
" præcipuè, confertiſſimæ exierunt, ita
" ut Vetulæ, quæ aſtabant, eos Medi-
" cinâ ſervari potuiſſe miratæ ſint. Ven-
" ter, ut moris eſt in hoc caſu, ſemper
" aſtrictior. Tamen cùm, ſub exitu
" morbi, remanſerit etiamnum aliquid
" *Febris acutæ*, cùmque eam quidem
" Vir acutiſſimus ab humorum reliquiis,
" quæ per puſtulas egeri non poterant,
" naſci videret, nullum aliud ſupereſſe
" auxilii genus, niſi purgaretur ea, ju-
" dicavit. Sed ea erat in hâc ægrotâ
" virium infirmitas, corporiſque languor,
" ut remedium paulò valentius ſuſtinere

[a] *Comment.* 7.

" nequi-

" nequiverit. Itaque ille eâ modera-
" tione ſapienter uſus eſt, ut nihil niſi
" Ptiſanam, atque *Aquam Fructuum* (cu-
" jus Formula apud *Meſuen* [a] legitur)
" per *quindecim continuos* dies præcepe-
" rit : unde quidem quotidie *bis* fuſa
" eſt alvus. *Quadrageſimo* demum die,
" urina aliquid depoſuit : neque verò,
" ante *Quinquageſimum*, ad integritatem
" perventum eſt ". Vides qualem ex-
citârit febriculam, & in quam vetuſtatem
inciderit hic Variolarum morbus : quem
tamen, *purgantium* ope, depulit tandem
Medici ſagacitas, & quædam in ipſo me-
dendi genere pertinacia.

Eandem curandi viam, atque iiſdem
ferè verbis præcepit, *Rhazis* ſectator,
utcunque magiſtri immemor, *Alſabara-
vius* : *alvum* ſcilicet, morbo jam ad
ſtatum perducto [b], *leniri* jubet, maximè
ſi ægroti vires conſtiterint, Pulſuſque *vir-
tutem* habuerit : eaque remedia ut hâc

---

[a] *Antidot. lib.* 3. [b] *Cap.* 10. *Partic.* 13.

in re præ aliis idonea commendat, quæ calorem minùs excitent.

Deinde per aliquot ſecula, apud Medicos *Europæos* altum de hâc in Variolis *purgandi* ratione ſilentium: neque verò id mirum; ſiluit enim ipſe *Avicenna*; ita ut fruſtra aliquid apud eos quæras, quod *Princeps* ille omiſerit.

Tandem literis aliquando renatis, & excuſſo jam ferè *Arabum* jugo, homines, non ex aliorum authoritate omnia proferre, ſed experientiâ duce uti, ſuamque ſequi ſententiam didicerunt. Hanc igitur ſive Artis, ſive naturæ molitionem innuit ſagaciſſimi Vir ingenii, *Fernelius*: qui, pauciſſima licèt verba de *Variolis* locutus, hunc tamen morbi *furorem* tum demum *comprimi* ſcribit, cùm *ſoluta alvus humorum, qui contaminati fuerunt, reliquias Criſi exturbet* [a]; *febremque* prorſus *perſiſtere* notat, *dum citâ alvo fæda illa proluvies exeat* [b]. Conjunctus ferè hujus

[a] *De Abdit. Cauſ.* 198. [b] *Pathol.* 43.

ætati

ætati *Marcellus Donatus*, *Mantuanus*, qui Recentiorum omnium primus integrum de *Variolis* tractatum condidit, utcunque hâc in re paulò cautior, ubi tamen se inclinaverit morbus, atque pustulæ exaruerint, maximè si *febris vel symptoma aliquod urgeat*, *Alsaharavium* secutus, ventrem leniter ducentia suadet [a]. Quinimo, *si fluxus supervenerit ob materiam derelictam à naturâ*, *quam*, *per cutim non excretam*, *per alvum extrà mittere tentat*, hunc naturæ conatum à prudenti Medico, *Rhabarbaro* aliisque id genus remediis adhibitis, *juvandum* esse præcipit : eosque planè irridet, *qui nunquam utendum esse*, *in fluxibus alvi*, *solutione ventris contendunt* [b].

Alii item, qui in hâc nostrâ disciplinâ, iisdem propè *Marcelli* hujusce temporibus, floruerunt, in *Italiâ* quidem *Mercurialis* [c], *Rod. à Fonseca* [d], *Campolon-*

---

[a] *De Variol. c.* 26. *p.* 189. [b] *c.* 30. *p.* 209.
[c] *Morb. Puer.* 25. [d] 252.

gus [a], *Diomedes* [b] *Amicus*; in *Galliâ*, *Paræus* [c]; in *Hiſpaniâ* denique, *Mercatus* [d]; eundem de hâc ventris ſolvendi viâ ſenſum habuiſſe videntur. Quorum ſanè veſtigiis permulti deinde & harum & aliarum etiam gentium Medici inſtiterunt [e]. Ita ut *Ballonius Pariſienſis*, Vir in Medendi exercitatione, inter elapſi ſeculi initia, verſatiſſimus, ſermonem de *Variolis* ſic concluſerit, " Se " longâ nempe experientiâ doctum fu- " iſſe, quòd in popularibus morbis, in " quibus *Exanthemata* apparuerant, ſæ- " pius iterata *Venæſectio & profuſio al-* " *vi*, imo olida proluvies tum arte, " tum naturâ, tum vi morbi procurata, " multos orco eripuerit ". Neque ea, quam de *blandâ purgatione* locutus, *J. Chicotius* [f] narrat, Hiſtoria prætermit-

---

[a] *De Variol.* [b] *c. 6.* [c] *Lib* 19. [d] 462.
[e] *Jul. Cæſar. Claudin. Empir. Rat.* 287. *Epiphan. Ferd. Caſ.* 78. *Franc. Pomius, Siculus. Fr. Rubeus, Genuenſis. Exc.* 8. *Zaçutus, Luſitanus* 786. *M. Sebizius* 6. 5. *Joſ. de Medicis, Cretenſis. Liſter.* 320.
[f] *Epiſtol. de Variol.*

tenda

tenda eſt : ſiquidem ea exponit, quemadmodum *Simo Petræus*, refragantibus Medicis tribus eâ ætate clariſſimis, *Alanio*, *Mareſcoto*, *Dureto*, Senatoris *Pariſienſis* filiam, ſub exitu Variolarum, febre periculoſiſſimâ laborantem, hoc medendi inſtituto ſervaverit.

Ita videmus ad hæc uſque tempora invaluiſſe, ubi ſemel inclinatus eſſet Variolarum curſus, hanc de *Purgantium* commoditate doctrinam. Præcepta quidem illa, uti ab Authoribus tradita ſunt, & rationi, & experientiæ omnino congrua : ſed quæ nimiùm tamen laxa, & ad morbi momenta nondum ſatis exquiſitè accommodata fortaſſe haud perperam judicamus. Nam, aut quo præſertim tempore, aut quo demum die *purgatio* illa inſtitui debeat, à nemine adhuc perſcriptum. Tandem eam *Sydenhamus*, in Variolis confluentibus, *decimo tertio*, ſi modò præmiſſa fuerit Venæ ſectio, præ cæteris remediis convenire arbitratus, prorſus interim ante hunc diem tentari vetuit.

Sed id, quemadmodum aliàs [a] monui, atque uti ex his, quas recensui, Historiis perspicuè liquet, frigidum nimis consilium, nec satis pro periculo expeditum. Itaque siquid nos novi fecimus, in eo novatum est, quòd, cùm citiùs plerumque, quàm die *Decimo tertio*, ad ultima ventum sit, hoc auxilii paulò maturiùs etiam arripi debere rati simus.

Quò tamen minùs miremur argumentum hoc à scriptoribus paulò laxiùs atque confusiùs esse tractatum, in promptu est observare, (quod tamen parum intelligi video) eos ne *febrem* quidem ipsam, quæ maturescendi tempore hujusce generis *Variolas* perpetuò consequitur, pro rei dignitate satis advertisse. Atqui, in his ipsis morbi diebus, ægrotantium pars longè maxima & periclitatur, & interit: ita ut, qui locus acrius medentis judicium, curandique præcepta magis subtilia desiderat, in illo eos aut reticere penitus, aut, si vitæ periculum spectes, nugari

[a] *Comment.* 7.

com-

comperias. Quid enim ipſi *Arabes*, interque eos ille ipſe, quem ſæpe nominamus, *Rhazes*, in hoc difficillimo rerum momento, perſecuti ſunt, niſi ut *oculis*, ut *naribus*, ut *gutturi* ſubvenirent, ut *veſtigia* demum Variolarum & *cicatrices* abſtergerent, *ſecundæ febris* quaſi immemores? conſilia ſanè ea ad ægrotantium ſive levamen, ſive venuſtatem ſatis commoda; ad ſalutem parum fructuoſa.

Mirum profectò videtur, quòd inter tot, qui deinde ſecuti ſunt, Authores, nemo ferè, ſi *H. Augenium*, atque *Diomedem Amicum* exceperis, *febrem* hanc à Variolarum *ſuppuratione* ortam vel leviter quidem tetigerit: horum autem neuter omnino, aut quibus illa diebus primùm accedere, aut quem curſum tenere, aut quas moleſtias afferre ſoleat, explicuerit. Etiam ii, qui de hoc argumento integros libellos ediderunt, uti *Donatus*, *Campolongus*, *Antonius Portus*, totam hanc de *febre ſecundâ* diſquiſitionem prætereunt: neque quicquam huic

rei

rei lucis attulit, ſcriptor utcunque prolixus, inque omnibus omnium ſententiis ſimul congerendis ſedulus, *Sebizius*. Et hi quidem univerſi ita in morbi Hiſtoriâ claudicant, ut nec *Stadia* à Variolis percurſa, nec *Salivæ* profluvium illud, quod in *Confluentibus* ferè perpetuum eſt, uſpiam meminerint. Quæ ſanè omnia non ab *Exteris* modò, etiam à *Riverio*, ſed & à *Williſio* noſtro (quod mirabile) intacta planè relinqui percipis. Adeò, utcunque id primâ fortaſſe facie incredibile videatur, legendi ſtudioſo ſatis patebit, in his, quæ indicavimus, mancos omnino fuiſſe & imperfectos ſcriptorum de *Variolis* commentarios, *Rhazis* uſque à ſeculo ad *Sydenhami* tempora: qui ſanè magnâ an medentium magis, an ægrotantium felicitate, hoc, quicquid defuit, largiter ſupplevit; morbique diverſa & *ſtadia* & *genera* luculentiùs expoſuit unus, quàm alii omnes gentium omnium atque ætatum Medici. Neque in extremo hoc *Variolarum* quaſi actu,

actu, uti cæteri, defecit : sed, cùm multa ad hanc febrem vel minuendam vel extinguendam sapienter præceperit, tum potissimùm hanc alvi movendæ viam, ab omni retro antiquitate institutam, *primus* tamen inter nostrates invexit. Ita ut eos, qui hoc *purgandi* consilium, tanquam *inusitatum novumque*, insimulant, in Medicæ artis monumentis minimè esse versatos oporteat : qui quidem ut suis sibi placeant commentis, puerilibus licèt, haud repugno ; ut verò de harum rerum Historiâ decernant iidem, literarum rudes, nequaquam assentior.

Sed sit hæc, quæcunque demum est, *purgandi* ratio *nova* atque *inaudita* : quasi verò scelus esset medendi rationem excogitare, quam non tenuerunt Antiqui ; aut quasi Ars Medica ita numeris omnibus absoluta esset, ut nihil emendari, nihil adjici possit. An non reprehendendus igitur *Sydenhamus*, qui de Variolarum curatione, quæ quidem ante eum, uti vidimus, rudis omnino fuit atque inchoata,

ata, permulta nova, eaque momentum ad vitam maximum habentia, edidit? An ille verò omnia ita limavit & perpolivit, ut nihil ei quicquam, qui deinde secuti sunt, attexere possint? Credo nos malè meritos esse de iis, quos sanitati restituimus, quòd in hâc re vires ingenii periclitati sumus, &, quousque in casu longè difficillimo provehi possit Medicina, experti. Præstitisset certè viâ tritâ, atque adeò tutâ prudenter incessisse: fuisset satius metu medico instructos, priscorumque vestigia religiosè persecutos, nihil tentâsse; & extra Artis regulas parum evagatos, morientibus astitisse, non eos à morte vindicâsse. Idem sine dubio fecimus occidentibus, qui novâ quâdam ratione ausi sumus ægrotos servare.

At regerunt, non semper hoc purgandi instituto salutem ægrotantium procurari. Nos sanè ii non sumus, qui hominibus, mortales cùm sint, immortalitatem promittere speremus: neque nos, ut, quæ sit nostra tenuitas, fateamur, ul-

lam

lam adhuc novimus Medicinam, quæ certò atque constanter omni in casu sit valitura: præsertim in hoc Variolarum morbo, ubi, quod frequenter fit, materia purulenta viscera etiam interiora occupaverit, *abscessumque* vel circa præcordia, vel in Pulmonibus fecerit, persæpe fallimur. Ii qui feliciore ingenio hoc contra mortem *Antidotum* expiscati sunt, in lucem aliquando proferre dignentur. Quippe illa sanè remedia, quæ grande quiddam polliceri videbantur, spem nostram hactenus fefellerunt: etiam insignis ille *Alsaharavii* Pulvis, qui, si *variolæ novem prodierint, ne tamen prodirent decem*[a], olim vetuit, quascunque antiquis temporibus vires habuerit, nunc quasi effœtus vetustate tandem elanguit. Neque aliam habuit fortunam *Polychrestus Waldsmidii Spiritus*: cujus ita miros effectus se vidisse testatur gravissimi scriptor judicii *J. Dolæus*, *ut spondere audeat neminem in posterum mori posse, modò hoc utatur medicamento*[b]. Sed uti ætate

[a] *Fol.* 141. *col.* 4. [b] *Encyclop.* 574.

omnia

omnia in deterius eunt, Variolis correpti, quantùm audio, jam, etiam in *Germaniâ*, aliquando moriuntur. Quanquam in illâ quidem regione, *ea Variolarum ſpecies*, quam nos *Confluentes* dicimus, *rarior* ſit; quemadmodum ex literis, quas ad me perhumaniter ſcripſit Vir Erudititiſſimus, *T. Hoffmanus*, Profeſſor *Halenſis*, intelligo. Idemque, de *purgatione in Variolarum morbo* locutus, *nunquam ſe vidiſſe ait in Artis operibus tractandis ſatis feliciter illos procedere, qui, eruptione plenâ jam factâ, alvum ſolvere reformidant*; *quo fine ſemper benignioribus uſus eſt*; idque ut *facerent, author monitorque auditoribus ſuis fuit.*

Sed ut tota hæc de *purgandi* ratione quæſtio meliùs intelligi poſſit, de eâ paululùm argumentari liceat: cubat ægrotus, ſub Variolarum exitu, febre vehementi detentus: puſtulæ exareſcunt; ita ut nihil ultrà à ſanguine per cutis ſpiracula trajici, nihil intrò à Cute ad ſanguinem devehi poſſit:

auxilia

auxilia cætera vel nihil hactenus reſponderunt, vel intelligentium omnium judicio parum ſunt reſponſura : &, niſi Ars Medica intercedat, extremum Vitæ diſcrimen ſubeundum. Sines igitur hunc patienter mori ? an non potiùs in re admodum periculosâ experimentum facies, ſiqua fortè ſit ſalutis expediendæ via ? Ad has anguſtias cùm ventum ſit, nequaquam oportet dubitare, an anceps præſtet dare remedium, an nullum : quod, utcunque anceps, poteſt fortaſſe vitam ſervare, poteſt ſaltem ad dies aliquot protrahere. Sed quid ſi non ſucceſſerit ? ſatis eſt, ut quis hoc Medicinæ genus jure experiri putetur, ſi id vel in milleſimo corpore profeciſſe compererit.

Meminiſti fortaſſe caſum Adoleſcentuli nobilis atque eximii ſingularem. Laborabat is peſſimo Variolarum Confluentium genere : puſtulæ quidem denſiſſimæ, materiâ tenui, miniméque coctâ diffluentes, ita ut, ſub finem, univerſum propè corpus quaſi eroſum crudeſceret.

Maximâ

Maximâ cum difficultate ad *nonum* pervenit diem. Puſtulæ in facie ſiccæ, nigerrimæque. Nullus omnino in manibus tumor. *Delirii*, *Comatiſque* frequens reciprocatio, nec ſpiritus ſatis expeditus. Febris ſupra modum exarſit. Nihil prorſus, quæ adhibita fuerunt, profecerant *Veſicantia.* Tu cùm tanto eum in periculo verſari perciperes, *Electuarii Lenitivi* ℥ iij ut ſumeret, imperâſti. Unde alvus *bis terve* demiſſa, utcunque non ita multum levamenti attulerit, præſens tamen periculum avertit. Nam ne huic quidem nocti eum ſupereſſe potuiſſe putabatur. Poſtridie cùm Vir Clariſſimus *H. Sloan* mecum eſſet accitus, omnes periculum vitæ maximum jam tum imminere rati ſumus, nullamque ſubeſſe ſpem proſpeximus, niſi lenior aliqua facta evacuatio rem in melius mutaret. Itaque Cucurbitulis admotis detractæ ſunt ſanguinis ℥ iv: unde cùm Febris tenuaretur aliquantulùm, cætera quoque remiſerunt. Veſperi, *Clyſter* inditus ventrem *bis* movit.

Un-

Undecimo, febris paulò quietior : ſed cum Tuſſiculâ perſtitit adhuc aliqua ſpirandi moleſtia ; neque prorſus deceſſit delirium. Major etiam in ſomnum, quàm par erat, propenſio. Quare *Linctum* cum *Oxymelite* mixtum, & hujuſmodi Medicinam præſcripſimus.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij.
Syr. Roſ. Solut. ℥ ß.
Aq. Pæon. C. ℨ ij. M.

Hinc alvus *bis* leniter ſoluta. Mane adeò, die *duodecimo*, omnia inſigniter mutata. Nam, cùm ferme conquieſceret Febris, tum delirio, tum ſpirandi moleſtiâ vacavit. Urina etiam bona coctionis ſigna præbuit. Pulſus æquis quidem intervallis motus, ſed minutulus. Præſcripta ſunt, quæ vires jam diu infirmas reficerent, *Cardiaca*. Poſtridie, cùm Febris recrudeſceret, injectus eſt *Clyſter* : ſatis quidem cum levamine, quod tamen non niſi ad pauculas horas per-

ductum. Nam febre rursus inardescente, cætera etiam in deterius ibant : &, *decimo quinto* die, cùm vires haud ultrà sufficerent, suis desideratissimus morbo succubuit. Hæc fusiùs ideo enarrare volui, ut, quam in rebus planè desperatis vim teneat *purgatio*, intelligi possit. Habent nos consitentes id semper haud præstare purgantia, quin aliquando moriantur *Variolis* laborantes ; sed qui aliquâ cum solertiâ rem æquè judicabit, ex hâc ipsâ Historiâ percipiet, nos ægrotum his artibus ad *decimum quintum* diem perduxisse, qui vel *nono* vel *undecimo* saltem sine dubio occubuisset, si hæc *purgandi* ratio non fuisset adhibita. Quòd si mortem penitus propulsare minùs potuimus, aliquot tamen dierum inducias consecuti sumus : idque esse medici officium credo, ut ægrotantium vitas, quousque arte id efficere possit, protrahat, utcunque ad breve tempus duraturas. Quis enim, his in rerum difficultatibus, vel acutissimo ingenio

præd-

prædituſ augurari poteſt, cùm hoc vel tantillum temporis nacti ſumus, an non ad ſalutem ægri ſuis ipſa viribus valere natura, ſaltem an non aliquid etiam conferre poſſit Medicina? Sanè multi in his caſibus medentium vel incuriâ vel timore videntur periiſſe, qui, Artis ope, ſatis feliciter poterant ex hoc gravi periculo explicari. Sed quod ad purgandi rationem ſpectat, hæc, quantum ego obſervatione didici, feliciùs opportuniùſque, contrà ac nonnulli ſentiunt, in *adultos* quàm impuberes exercetur: eâ credo de causâ, quòd cùm in illis vires fuerint firmiores, accuratius etiam de viribus, in quo quidem totius rei cardo vertitur, elici poſſit judicium.

Hæc adeò diſputavi, ut appareat Medicum non ſemper erráſſe, ſi quando parum ex ſententiâ ceſſerit rei exitus: eumque ſatis cum judicio atque arte adhibuiſſe medicinam, quæ tamen minùs ad ægroti ſalutem profuerit. Quemadmodum in *Sphacelo*, membrum emortuum

haud imperitè reciderit *Chirurgus*, licèt ille, cui id ita recisum sit, brevi moriatur: quippe cùm ea demum restet unica, quæ vitam tueri potuerit, Medicina. Ita in morbis *Apoplecticis*, nonnunquam sanguinis detractio parum proficit; sæpe etiam, quod in medendo versati experimur, ubi insanabile fuerit malum, ut vita sit paulò brevior, facit. Quis tamen in Medicinâ ita rudis est, ut hoc in casu non sanguinem mitti jubeat? nisi enim hâc ille juverit viâ, nullâ aliâ potest ad sanitatem perveniri. Quanto magis quis in hoc extremo Variolarum discrimine ad *purgantia* confugeret; ubi fortasse aliquam vitæ conservandæ speculam, protrahendæ saltem certam habuerit fiduciam.

Nam ut de periculo aliquid dicam, quod ex hâc medendi viâ quasi certò oriturum reformidant nonnulli, ii mihi parum videntur intelligere, vel quid morbus iste ferat, vel quo demum modo hæc adhiberi debeat Medicina. At

quem

quem enectum, quem *purgatione* ſublatum nôrunt? iſti fortaſſe nôrunt: nos quidem neminem omnino novimus: imò neminem, cui non ſaluti fuerit, niſi in re, omnium judicio, planè deſperatâ. Id præterea, quod mirum fortè videbitur, dicere poſſumus, neminem ex iis, quos ſervare non potuit hoc auxilii genus, *alvi* unquam *profluvio* intercidiſſe, neminem in ipſo purgandi curſu periiſſe: hos ipſos verò, qui, adhibitis utcunque *Catharticis*, perierint tamen, ſemper inde ferè ad tempus aliquod fuiſſe levatos. Et hoc quidem rationi ſatis congruum; quippe nimiâ jam morbi gravitate laborat Natura, nec neceſſe eſt, ut inteſtinorum onus accedat: quænam igitur illam expeditiùs recreabit Medicina, quàm quæ hanc fæcum ſarcinam extruſerit? Neque verò, ſi ſponte oborta alvi fluxio (quod tamen non ita ſæpe fit) aliquando exitio fuerit, idcirco nefas habendum eſt, hoc morbi tempore, alvum ciere; maxima quippe has inter res, ut-

cunque convenire videantur, discrepantia: altera enim vires planè exolutas esse significat; in alterâ quidni liceat, si cætera consentiant, experiri viribus accommodata purgantia. Ideo tamen minùs ex hâc evacuatione periculi, quòd eam ad arbitrium nostrum moderari possumus; vel mediocri quantitate, vel longioribus intervallis, vel ea quæ sunt mitissima remedia exhibendo. Quid quòd in hoc Variolarum tempore alvus, cùm tamdiu clausa fuerit fæcibusque supra modum oppleta, haud ita libenter obsequitur, ut aliquem fluxionis nimiæ metum injiciat. Itaque nostris in manibus est habenas vel adducere, vel remittere; licet hoc purgandi experimentum, citra discrimen omne, modo lenissimo tentare; licet, siquid boni attulerit, per vices iterare, ita ut gradibus demum, quò volumus, perveniri possit. Quare cùm hoc remedii genus, non noxâ modò vacet, sed ægrotantium commodis apprimè serviat, miror quorundam hominum tarditatem,

tatem, qui id præjudicatâ opinione penitus aversantur; vel saltem ita timidè gelidèque administrant, ut non, nisi cùm salus jam in præcipiti sit, experiri velint. Quasi verò opperiri periculum satius sit, quàm præoccupare: quasi ille leviore negotio ex hâc morbi asperitate non emersurus sit, cui die *nono* vel *decimo* ita succurritur, quàm si hanc, malo jam inveterascente, ad *decimum tertium* aut *quintum*, medicinam distulerint.

Sed vide, unde omnis hic error ortum duxerit; timent nimirum, ne, institutâ *purgatione*, recedant Variolæ, ne ad Centrum (ut aiunt) refugiant humores, ne manuum denique tumor (quod tamen secus accidit) evanescat. Sed meminerint id sapienter, ut cætera, advertisse *Sydenhamum* [a]; "Febrem hanc scilicet "putridam, quæ *undecimo* die Variolis "Confluentibus laborantes adoritur, ab "ipsis Variolis prorsus esse diversam:

[a] *Sched. Monit.* 84, &c.

" neque aliunde nasci, quàm quòd par-
" ticulæ putrescentes à pustulis jam ad-
" eptis maturitatem suam in sangui-
" nem resorptæ fuerint, caloremque
" hunc invexerint. Neque enim hoc in
" morbi statu pustulæ jam in duritiem
" incrustatæ, aut introrsum agi, aut in-
" tra Cutim se recipere, aut minimam
" molis suæ partem amittere possunt".
Itaque ille, quâ erat solertiâ, nullum huic febri remedium excogitari posse judicat, nisi quod à *Venæsectione alvique ductione* derivatur. Neque eadem sanè nunc est Variolarum ratio, ac *Tumoris* alicujus jam in suppurationem abituri; in quo quidem præpropere adhibita purgatio, ne tumor ille maturescat, prohibet: pure tamen per tumorem demum, quà licuit, educto, siquæ illinc reliquiæ sanguini labem intulerint, hæ, medicorum omnium judicio, *purgantibus* maximè exterminandæ sunt: idque in *Ulceribus* quandoque faciendum esse monet *Hippocrates* [a].

tes [a]. Itaque video *Diomedem Amicum*, qui primus, ex pauciſſimis, quantum ego percipio, *Febrem* hanc matureſcentibus Variolis ſupervenientem diſertis verbis explicuit, & ab *Ephemerâ*, quæ ratione *Apoſtematum* fit, haud diſſimilem [b] notavit, ad hanc opinionem acceſſiſſe: "nam in declinatione morbi, ubi cog-
"nitum ſit, ex perſeverantiâ Febris &
"aliorum Symptomatum, reliquias hu-
"morum in corpore adeſſe, leviori-
"bus *purgantibus* evacuationem tentari
"jubet: quæ quidem evacuatio ea eſt,
"quam illius judicio, (*haud recto for-*
"*taſſe*) *poſt* ſeptimam fieri in tali caſu
"& *Rhazes* & *Serapion* præcipiunt [c]".
Eo ætate paulò recentior, Annorumque *quadraginta* experientiâ inſtructus, *Joſephus de Medicis*, *Cretenſis*, poſtquam immaturæ filiorum morti indoluerit, nunquam eſſe ſub Variolarum exitu fiden-

[a] *De ulcerib.* 4. [b] *Tractat. de Variol. c.* 6.
[c] *Tractat de Variol. c.* 10.

dum

dum febris remiſſioni pronuntiat; "ſtre-
"nuè autem pugnare debere medicum
"arbitratur, & omni conatu curare, ut
"reliquum putredinis & Cacochymiæ
"per varias vias, maximè per Venæſe-
"ctionem & *lenem purgationem*, totali-
"ter è corpore educat atque extrudat.

A *Febre* ſcilicet, quæ Variolas paulò ſpiſſiores conſtanter ſequitur, magnæ excitantur moleſtiæ: quare, ne *repullularet* ea, quidam acri ſtudio laborârunt: ſeque hanc *prævenire* hiſce artibus poſſe putaverunt, ſi *Corticem* [a] *Peruvianum*, paulò ante ipſum morbi impetum, exhibuerint. Cæleſte quidem id Medicinæ genus! quæ, ſi modò & *Febrem* hanc *præoccupare*, & *foveas* [b] *abolere* ſit certiſſima, duas eodem tempore mortalibus res longè maximas impertiendo, & ſalutem poſſit ſimul & pulchritudinem tueri. Sed ſive id mali, ſive remedii ſorte mutetur, hæc *Corticis* iſtius facultas dudum

---

[a] *Morton.* 199. 200. [b] *Ibid.* 323.

intercidit: ita ut illi potiùs nunc audiendi ſint, qui feliciore conſilio uſi, *ipſa Variolarum ſemina ſolerter proliciendo*, nè eæ prorſus erumpant, aut, ſi eruperint, ut ſe iterum recondant, cavere ſciunt. Itaque ab iiſdem, qui hanc artem poſſident, ut brevi ad interitum venturus ſit hic Variolarum morbus, haud temere expectamus.

At quod ad curationem ſpectat, hæc quidem in febribus putridis aliiſque etiam, quæ paulò difficiliùs ſolvuntur, *purgandi* ratio ab omni retro antiquitate ad nos tandem defluxit: hanc dixi aliâs [a] in acutis febribus ab *Hippocrate* fuiſſe *aliquando* tentatam; quòd ſi *ſæpiſſime* dixeram, haud opinor erràſſem. Ille enim medendi magiſter ſolertiſſimus, utcunque effata quædam communia, quæ huic fortaſſe opinioni minùs favere videantur, ediderit, tamen cùm de hoc argumento diſtinctiùs diſſerat, ad multas varii generis *fe-*

[a] *Comment. in Hippocr.*

bres

bres hanc potissimùm medicinam adhiberi imperat [a]. Ita in *febre forti* [b], ubi dolor universum corpus occupaverit, in *Lipyriâ* [c], in *Volvulosa* [d], in *Pleuritide* [e], quæ quidem *inferior*, utpote septum infra transversum sita, dicitur, *purgantia* commendat. Pariter in *Cholerâ* [f], in *Jecoris* [g] & *Lienis* [h] morbis, in omnibus ferè *uteri* [i] *inflammationibus*, etiam aliquando & *pulmonum* [k], aut ubi capite vulnerato *Febris* atque *ignis sacer* [l] corripuerint, aut ubi ad *fauces* febrilis humor defluxerit [m], eâdem omnino medicinâ liberè est usus. Atque ille quidem hanc curandi rationem ita sequitur, ut tum præcipuè eam institui jubeat, quando Febris à *bile* redundante [n], quod qui-

---

[a] *Aphor.* 4. 10. [b] *De affect.* 13. [c] *De Veratri usu.* [d] *Ibid.* [e] *Ibid. & 2. Vict. Acut.* 11, 12, 13. & 4, 76. [f] 4. *Vict. Acut.* 105, 106. [g] *Intern. affect.* 38 & *Seq.* [h] *Ibid.* 33. & *Seq.* [i] *De Morb. lib.* 3. [k] *Ibid. lib.* 2. [l] *De Vulner. cap.* 27. [m] *Vict. Acut.* 4. 37, 38. [n] *De affect.* 13. *de intern. Affect.* 38 & *Seq. De locis in Homine* 38, 39. *de Morb.* 2. 35, 36.

dem

dem aliquando fit, oriatur. Denique hanc quasi perpetuam *purgandi* regulam in *acutis febribus* ponit, quando scilicet *urina* ad crassitiem devenerit [a] : & sanè id, uti optimum in Variolis signum est, ita & hoc morbi tempore *purgationem* commodè institui posse significat. Nec ea quidem, quam adhibuit *Hippocrates*, semper ex lenissimo genere : utpote qui aliquando, veluti in *Pleuriticis*, *Helleborum* & *Peplium* [b], valentissima remedia, præceperit. Ita ut, qui Indicem modò *Hippocraticum* versare calluerit, quinam fuerit viri illius de omni hoc purgandi instituto sensus, haud difficulter elicere potuisset. Neque contrà quid facit, si in libello (intelligentium omnium opinione, maximè *adulterino*) interdictum esse videatur, nè, nisi *febre* jam *remissâ*, & *decimo quarto demum die* [c], *purgantibus* uteremur. Quippe si quis legendo ul-

[a] *Vict. Acut.* 4. 43. [b] *Vict. Acut.* 2. 11.
[c] περὶ φαρμάκων. 4.

teriùs,

teriùs ad pauciſſimos quidem verſiculos proceſſerit, quæ ſit iſtius etiam Authoris mens, ubi quid periculi imminuerit, per-mediocri judicio conſequetur. Subdit enim iſte [a], *At ſi hâc die ſuperſtes maneat, & unà cum purgatione remittat Febris, ſanus erit. Quibus verbis*, (inquit [b], ſcriptor haud vulgaris, *Antonius Ponce de Sancta-cruz*) *duo apertè inſinuat, &* purgationem *poſſe fieri, & poſſe prodeſſe: qui locus mihi videtur ſingularis ad exiſtimandum in urgentiâ* Hippocratem *pharmacum exhibuiſſe minorativum.* Nam 1^{mò} *agit de febribus acutis.* 2^{dò} *poſtquam timuit, aut abſtinuit à purgatione, ait* 3^{tiò}, ſi die Purgationis ſuperſtes ſit æger: *explicans in magno periculo conſtitutum ægrum bibiſſe Pharmacum, & profuiſſe. Ergo iniquum eſt non tentare iſtud auxilium, quod in ſimili periculo unicum reſtat.*

[a] *Ibid.* 5. [b] *Imped. magn. Auxil. lib.* 3. *c.* 12.

Sed

Sed hanc *Hippocratis* doctrinam, uti optimè intellexit, ita passim acerrimè vindicavit *Galenus*; putridam materiam, ubi corpori inhæserit, solâ *purgatione* abducendam esse pronuntians [a]. Iique, qui in veterum scriptis sive interpretandis sive excolendis diligentiùs elaborârunt [b], de hâc febrium curandarum viâ fusiùs sunt locuti: ita ut nemo jamdiu sit, qui, ubi Putridi humores febri ortum dederint, eos purgatione evacuandos esse non censuerit, quæ, ut cum *Fernelio* loquar, *Cacochymiam* [c] una subtrahit. "Sic sæpe, " uti idem scriptor de *febribus* etiam " locutus observat, artis usu animad- " versum est, crudioris humoris purga- " tione, sive sponte, sive arte ea conti- " gisset, accelerari Concoctionem, mox- " que urinas puriores & cum sedimento " fieri, & ancipitem periculosumque

---

[a] *Meth. Composit. passim.* [b] *Prosper. Martian. in Vict. Acut.* 386. *Vallesii Meth. Med. lib.* 2. *Lommius de Febrib. Hercul. Saxon.* 654, *&c.* [c] *Meth. Med.* 83.

" mor-

" morbum tutum ſalutaremque reddi ". Neque veriti ſunt illi ſe, hâc *purgandi* ratione, aut *bilem* aucturos eſſe, aut nimium in ſanguine calorem excitaturos; cùm & mitiora mediæque materiæ fuerint, quæ in hâc *febrium* putredine ſuaderent: id quod etiam in hâc, quam ſequimur, Variolarum curatione tenendum eſſe docuimus. Hos adeò ſecutus *Sydenhamus* non modò in *Peripneumoniâ*[a] *Nothâ*, ſed & in *Hyemali*[b], quam vocat, *Febre*, à ſuccis putreſcentibus ortâ, evacuantibus unicè innititur: notatque eam, *poſt unicam Phlebotomiam, & tres purgationes, ut plurimùm ceſſâſſe*. Imò in ipsâ Febre *peſtilentiali*[c], quæ anno à peſte proximo vehementer ſæviit, auſus eſt, præmiſſis quæ ſudores uberrimè provocarent, *poſt viginti quatuor horas Catharticum propinare*: Quam quidem medendi rationem ita ex voto reſpondiſſe

---

[a] *Conſtitut. Ann.* 1674, 1675. [b] *Poſtſcript. ad Edition.* 1685. [c] *Ann.* 1665, 1666.

glori-

gloriatur, *ut ne unus quidem fuerit, quem eo morbo laborantem amiſerit.*

Et certè ſunt febres, ſive eas malignas ſive alio nomine vocaveris, ubi diutiùs inhæſerint, neque integra aliqua intervenerit Criſis, quæ nullam ferè aliam curationem recipiunt, niſi lenioribus *Catharticis* inſtitutam. Hoc quidem quotidiana teſtatur experientia; noſque nuperrimè in ægrotis *tribus*, exemplo ſatis memorabili, veriſſimum eſſe percepimus. Omnes hi febre ferè ſimili correpti: quæ, utcunque continenter detinuit, nunquam ad inſignem aliquem caloris gradum eſt evecta: aliquando etiam remittere viſa. Omnibus caput mirabili modo per plurimos dies tentatum: ita tamen ut hic, vel delirantis vel fatui more, perpetim decubuerit; ille, non modò veterno, Lethargici inſtar, ſed ſingultu per *undecim* continuos dies, quod quidem perrarum eſt, laborârit; *tertius* autem, tum Vocis facultate amiſſâ, tum nervorum diſtentionibus per intervalla obortis, hor-

rendo fuerit ſpectaculo. Febris omnibus ultra *viceſimum* diem producta: omnibus ita jugi tenore incubuit, ut, nihil prorſus valente Medicinâ, per univerſum ferè *octiduum* vitæ mortiſque momenta quaſi æquâ lance pependerint: omnes tamen debitis intervallis cautionibuſque iterata *purgatio* ita ſublevavit, ut hâc planè medendi viâ ad ſanitatem tandem pervenerint. Quidni ergo eadem in Variolis locum habere poſſit Medicina, ubi, iis jam ad maturitatem ſuam perductis, materia putris, in ſanguinis vias refuſa, febrilem æſtum commoverit? quem quidem nullo pacto conquieſcere poſſe ſæpe experimur, niſi ea aliquo modo foras iterum ex ſanguine fuerit extruſa. Hoc ut commodè fiat, periti eſt Artificis: nam, uti occaſio ipſa ſatis eſt præceps, ita tum judicium in hâc re peracre, tum aliqua etiam exercitatio requiritur. Multæ quippe res id difficile inſcio faciunt, quod uſum habenti expeditiſſimum eſt. Is verò, qui hanc habet intelligendi ſapi-

entiam,

entiam, facilè diſpiciet, quas ſequi cautiones, quæ tempora eligere debeat, ut hæc de Variolarum curatione præcepta ad præſentem morbum accommodet. Quæ tamen ita pro ſuâ prudentiâ accommodabit, ut ſæpiſſime quidem, ubi ad febrem depellendam ipſa per ſe ſatis valeat natura, interdum etiam ubi, Febre utcunque depulsâ, nihil ea prorſus valitura ſit, purgantibus ſi non abſtinendum, ſaltem parciùs eſſe utendum cenſeat. Quippe ea, quæ de hâc Variolarum curatione diſſeruimus, ad id periculi, quod à *Secundâ* febre imminet, unicè collimant: de eo morbi genere, in quo febris infra mediocritatem ſubſtiterit, & ſponte propè ſuâ ceſſura ſit, non loquimur. Nimirum Medicinâ hâc uti, niſi in malis vehementibus, ſupervacuum: in deſperatis verò, ut importunum, ſic & inutile.

Sed quid cum iſtis Opinatoribus, qui ne ſemel quidem hanc medendi rationem experti ſunt, nec, ſi experiri nolint, un-

quam percipere possunt, argumenter ultrà, ac disseram? quid rationibus, in re admodum manifestâ, pugnem? ad *Experientiam* provoco: sit ea hujus, quicquid est controversiæ, moderatrix, atque arbitra.

His, quæ in Medentium, non in Nutricularum gratiam scripsi, ii, qui jam in Medicinæ curriculo versantur, mecum unà, si ita libuerit, utuntor: sin minùs, per me licet, ea rejiciant. Mihi quippe cum captiosis hominibus disceptando tempus terere nec vacat, nec lubet. Etenim quod mihi superest ævi, non frivolis cavillationibus excutiendis, sed vitis hominum, quâ maximè possim viâ, conservandis unicè insumam. Consulerem tamen, ut isti, qui nostra vel inscienter, vel malevolè insectantur, hæc, Medici quondam celeberrimi, *Fr. Valesii*, de *purgatione* etiam in *febribus* locuti, verba diligentiùs perpendant.

" Hìc imprimis certabitur experimen-
" tis; Hi proferent sua, vidisseque se
" jurabunt haud dubiè felicissima: illi

" nega-

" negabunt se vidisse ulla, nisi infeli-
" cissima. Hos ergo necesse est fateri,
" se aut plurimos tentando læsisse, aut
" nunquam, raròve tentâsse, sed ob ju-
" ratam opinionem abstinuisse. Utrâ-
" que causâ, sunt indigni fide : præ-
" terquam quòd jure sunt Testimonia
" *affirmantium*, quàm negantium effica-
" ciora [a].

Sæpe utique nobis bilem, sæpe etiam & risum commovit ista futilium & (ita sibi videntur) *Philosophantium* hominum toties repetita oratio, quâ *Naturæ* semper obsequendum, *Naturâ* viam monstrante, eundum esse prædicant : quasi verò soli hoc scirent Artium omnium & literarum expertes ; quasi ad hoc minùs valerent antiquorum scriptis adjuti, & disciplinis instructi. Quid aliud egerunt Viri ingenio & doctrinâ præcellentes, illi instaurandæ Medicinæ inter *Græcos* & *Arabas* principes, quam sibi proposue-

[a] *Method. Med.* 4 2.

runt ſtudiorum metam, niſi ut id ipſum intelligerent, *Naturam* ſequi: ita tamen ſequi, ut arte eam, ubi opus eſſet, inflectere & regere poſſent? Nullus itaque ex eorum Vigiliis ad nos fructus redundabit? nulla ab eorum Experientiâ, Hiſtoriis, Inſtitutis petenda ſunt, in miſerorum ſalutem, auxilia? Quoniam ſcilicet probi eſt Medici, id unum attendere, quid ipſa ſignificet *Natura*. Næ illi, ita qui ſentiunt, ſuo mentis acumini plus æquo confiſi, *Naturæ* vocem haud facilè capient; neque quid illa indicet, neque quâ ope indigeat, neque quâ ratione ſublevanda ſit, intelligent.

Contemptis itaque hiſce minutulis Philoſophis, Tu, Vir Eruditiſſime, adhuc inſiſtes eam, quam multâ cum laude jam diu inſtitiſti, viam: nec pudebit Te, quantumvis ingenii viribus valentem, quæſiſſe tamen undique adjumenta doctrinæ. Perges ampliſſimam illam, quâ inſtructus es, librorum copiam perluſtrare, &, ut facis, plurima exinde in quo-

quotidianum medendi uſum excerpere. Perges ex alienis laboribus, Tuo judicio, acri illo & ſubtili, fretus, non minùs quàm ex Tuis proficere: & ſi quid fortè in his etiam chartis occurrat, quod velis proprium feciſſe, (quanquam pauca occurrent, quæ non ſunt jamdudum Tua) id, à quantulocunque licèt Authore prolatum, haud aſpernaberis.

Londini, Sept. 20,
1719.

Dum hæc Scriberem, Medicorum & humanitate maximâ & eruditione præstantium literas accepi: quas, quia totum hunc de *purgandi* ratione locum non minus accuratè quàm eleganter illustrent, Tibi haud injucundas fore polliceor.



Vir Ornatissime,

UNAM, eamque, ni fallor, satis Notabilem promisi Tibi Historiam. Me tandem absolvo, atque unam aut alteram addendo, morarum mihi à Te excusationem facilè polliceor, quas, nisi Valetudine meâ propriâ impeditus, non fecissem.

I^ma^ Histor. Amabilis Juvenis, per aliquot menses, *Oxonii* grassantibus Variolis, iisque mali satis moris, vitam tutus degebat. Postulabant tandem subita negotia, longum iter ut faceret. Prædixi, eum,

eum, mutato aêre, insuperque equitando, Variolis correptum iri; ideoque, primis urgentibus symptomatibus, omnino suasi, Venam ut secaret, & Emeticum sumeret. Et sic se res habuit: Variolis Confluentibus correptus, Pharmacopœo solùm adstante, usque ad diem *nonum*, nullâ ferè usus est Medicinâ. Ingruente verò periculo, Ego accersor: interea tamen Vir mihi Amicissimus Dr. *Burton* vocatus, cùm fortuirò in his esset partibus, ægrum invisit, eique *Cardiaca* quædam, Haustumque *Paregoricum* exhibuit, *Vesicatoriumque* Nuchæ apposuit. Die Solis, *decimo* ab Eruptione, manè veni. Tota ejus facies unica fuit Crusta, Pergamenæ vel Parietis albi potiùs speciem referens. Totum corpus ita Pustulis ubique Confluentibus obsitum est, ur nihil, nisi Pustulæ, cerni omnino posset. Vires tamen adhuc integræ. Urina copiosa, sputumque laudabile. Eodem die, *Oxonium* reversus est Dr. *Burton*, nil boni mihi de Ægro augurans. Vesperi valde exar-

dere

dere cœpit febris, maximaque ſupervenit inquietudo. A *Cardiacis* tum omnino juſſi adſtantes deſiſtere, & leve tantùm *Paregoricum* dedi. Manè paululùm ſomno videbatur recreatus; ſymptomata erant, ferè, ut anteà, niſi quòd Urinam, quam tunc & ſemper copiosè ſatis emiſit, limpidam prorſus, & pallidam, ſine ullo colore eſſe obſervavi. Phreneſin meritò ſuſpicatus ſecuturam, ut apponerentur brachiis Veſicatoria, curavi. Intra tamen duas horas maxima ſupervenere deliria, & Phrenitis, ita, ut in lecto vix potuerit coerceri. Hauſtum præſcripſi *Narcoticum*, intra ſex horas, repetendum. Veſperi tandem, in eâdem perſiſtens Methodo, temperata debitis intervallis *Cadiaca* exhibens, omnia in melius mutata vidi. Adeòque uſque ad diem 13^{ium} ſatis feliciter proceſſerunt res. Ipſum ſputum, ope *Gargariſmatis*, non defuit: nec urina, licèt adhuc pallida. Puſtulæ tamen circa univerſum Corpus, manus & pedes, quas intumeſcere, & pure tunc impleri ſpera-

ſperaveram, jam omnino flaccidæ, vacuæque deſederunt. Manè ſponte *dejecit Alvus* uſque ad *decies*. In ſputo æquè ac in ſedibus paululum ſanguinis apparuit. Urina ſponte, eoque neſcio, excernitur. Frequentes Spaſmi, Sopor, Coma, Deliria. Pulſus ita exiliſſimus, ut illum vix omnino ſentirem. Uno verbo, ita moribundus, ut tantùm non mortuus eſſet.

Inrerea fluxit Alvus vehementer, ita ut, exhibito *Rhabarb.* rorrefact. gr. xx. in Hauſtu *Decocti Albi*, dicto citiùs, immutatum prorſus per Ventriculum & Inteſtina tranſiret. In arduo hoc rerum ſtatu, *Bolum Stypticum* dedi, qui fœliciter ſuas partes agens, ſiſtebat fluxum. *Veſicatoria* tibiis appoſui, Hauſtumque dedi, è *Narcoticis* & *Alexipharmacis*, ad Naturam laſſam paululùm recreandam.

Meliùs, quàm ſperaveram, omnia evenerunt. *Veſicatoria*, ut priùs, optimè reſpondebant. Somnum habuit, eumque non valde inquietum. Vireſque videbantur

debantur aliquantulùm redintegratæ. *Die* verò 14to, manè rediit *Diarrhœa*: jussique propinari *Tinct. Sacr.* ℥ ij cum *Syr. Rhab.* ℥ j: sic, ut Natura Medicusque simul, intra xij horas, ei *alvum solverent quindecies*, *Cardiacis* interea non neglectis. Ipse etiam Tu, Vir Egregie, miratus forsitan paululùm fuisses, si hanc subitam felicemque omnium symptomatum mutationem spectâsses. *Die* 15to, Pustulæ in manibus & pedibus retumuère; & 16to, separavit se Urina, bonumque nacta est colorem. Vesperi tamen sponte fluxit alvus iterum; sumpto verò *Opiato*, requiem aliquot horarum habuit Æger. *Die* 17mo, rediit manè Ventris solutio. At cùm bonas fortesque jam viderem ægri esse vires, protinus jussi dari *Catharticum* è *Decoct. Sen. Gereon.* & *Syrup. de Sp. C.* *Die* tandem 18vo, è lecto surrexit. Jam periculo liber (oculis tunc primùm à diebus tredecim apertis) debitis usus methodis, ad confirmatam rediit sanitatem. Hoc tamen credo

raro

rarò contingere, ut *intra dies quinque*, (à die *Mercurii* ſcilicet, ad noctem diei *Dominici*) ferè *centies ſolveretur alvus.*

II^da Hiſtor. Mulier Variolis Confluentibus correpta eſt. Innumeræ in Cute apparuere Puſtulæ, quæ tamen, nullo modo, ut debuerant, tumuêre. Temperatis *Cardiacis* & *Anodynis* fruſtra per aliquot dies uſurpatis, *Die* 5to, applicatum eſt *Veſicatorium* Nuchæ, quod feliciter ceſſit, Puſtulæque rectè procedebant. *Die* verò 6to, veſperi omnia ruebant in pejus. Cadebant Puſtulæ : ſupervenit Micturitio : Urinæ involuntaria emiſſio, poſtea per horas triginta totalis ſuppreſſio : Delirium, Sopor, Pulſus exilis, & quid non mali? *Die* 7mo, manè, duo Emplaſtra *Epiſpaſtica* applicata ſunt brachiis, exhibito quoque temperato *Cardiaco*. Nihil fecerunt Emplaſtra : Veſperi, alia duo tibiis apponi juſſi, & *Cataplaſmata* pedibus. Injectum fuit etiam *Enema*, ſine effectu. Manè, 8vo, nihil eſſe proficuum cernens, ac Pulſum vix, ac ne vix quidem ullum

ſen-

ſentiens, omnibuſque adſtantibus, de eâ planè actum eſſe, clamantibus, *Cathar-ticum* exhiberi juſſi: *Decoct. Sen. Ger.* ℥ iij. *Syr. de Sp. C.* ℥ j. *Tart. Vitriol.* ℈ j. *Aq. Mir.* ʒ vj; quo non operante, *Enema* aliud adhiberi juſſi. Tunc quidem res peracta eſt; intra etenim ſex horas vel octo, *ſexies* vel *ſepties* largiter *dejecit alvus.* Mirum eſt dictu: Veſperi, *Veſicatoria* omnia optimè reſpondebant. Ope *Gargariſmatis* provocatum eſt laudabile ſputum. *Die* verò 11mo, Puſtulas non omnino tumeſcere obſervans, Ægramque morbo adhuc planè oneratam, aliud *Catharticum* dedi, optimo cum ſucceſſu. Nec poſtea mali aliquid minatus eſt morbus, niſi quod, in Variolis tam confertis & Confluentibus, accidere debet atque etiam expectari.

III^{ia} Hiſtor. Ancillam curo nunc, in Caſu perquam ſimili; niſi quòd *Veſicatoria* nullo modo partes ſuas egere. Adfuit ſpirandi difficultas, unde Venam ſecandam eſſe judicavi. Et à die *nono*

ad

ad 14^{tum}, quotidie *Catharticum*, aut *Enema* præſcripſi. *Die* 9no, *tredecies* ſoluta eſt Alvus. Sæpius quoque ſumſit *Oleoſam Mixturam* cum *Oxym. Scill.*, quæ ſputationis vices fœliciter ſatis ſuſtinuit. *Dies* eſt jam *decimus octavus*, & à Variolarum periculo omnino liberam eſſe ſatis liquidum eſſe judico.

IV^{ta} Hiſtor. Puella ſatis robuſta laboravit atroci dolore capitis & dorſi, cum nauſeâ, & Ventriculi tenſione, circa tempus, quo expectavit *Menſes*. Iſtis verò non fluentibus, Pharmacopola per triduum *Chalybem*, cæteraque id genus dedit. Puellâ verò magis magiſque querente, vocatus, tunc primùm apparentes facilè cernebam Variolas; venamque protinus ſecari juſſi. *Die* 4to, ingens deſcendit *Menſium* fluxus, & *Alvi*, qui per *tres* ferè *dies*, at moderatè ſatis duravit: Territæ ſunt fœminæ atque etiam Pharmacopola, & feſtinabant ſolicitè hanc ſiſtere, quàm vocabant, *Diarrhœam*. Ego verò aliter judicans, contrarium ſuaſi: nec

nec omnino dubito quin tota puellæ ſalus in *fluxu* poſita fuerit. Iſtâ viâ expulit Natura *Chalybem* adeò inopportunè adhibitum. Præterquam quòd, non facilè fore arbitror, alvi fluxum cohibere, niſi ſimul quoque *Menſes* ſupprimantur. Nolo hic ratiocinari, ſed ita ſe res habuit, ut per iſtos dies temperatis *Julapiis* & Liquoribus ſolummodo adhibitis, convaluerit Puella.

Nudas haſce Hiſtorias, Vir Optime, ſic dimitto: ſi quid in iis ſit notatu dignum, Tu abunde ſcis id obſervare. Miror tamen, tam Rationalem *Catharſeos* praxin tot adverſarios habere. Certè aut non legunt, aut non intelligunt. Omnes enim ferè, quos adhuc huic Methodo objicientes audivi, pro re conceſsâ ſumunt, quòd in omnibus Variolis, in febre *Secundariâ*, *Catharſin* ſemper eſſe neceſſariam, aſſeratur. Utinam ſanè adeò certa eſſet in Variolis Praxis ulla, quæ iis tam facilè mederetur, quàm *Cortex* Intermittenti febri. Sed totum, quod de

de hâc Methodo aſſeritur, hoc eſt, quòd, *poſitis quibuſdam Caſibus & Circumſtantiis, ſpes omnis eſt in Catharticis.* Nolo te hic meis, Vir Egregie, interpellare ratiociniis: attamen credo, ſi rem bene perpendamus, eam totam ad univerſale hoc *Theorema*, demonſtratu non perquam difficile, poſſe reduci: Viz. *Quòd, in omnibus omnium generum Morbis, Ubicunque & Quandocunque adſit, vel immineat Conſtipatio vel Plethora, ibi Catharſis rite peracta, beneque diſpoſita, ſemper ſit non tantùm tuta, ſed neceſſaria.* In *Plethorâ*, (omnigenam Plenitudinem intelligo) plerumque etiam neceſſaria eſt *Venæſectio.* In Febribus quidem *Inflammatoriis*, atque quibuſdam *Putridis*, per Symptomata ſatis liquidò innoteſcit *Plethora.* In Variolis verò Confluentibus ſæpius eludit Medicos. Dummodo etenim Variolæ ſuas agunt partes, ſi rite tumeſcant Puſtulæ, ſi ſputum, atque Urina copioſè fluant, omnia bene procedere, nec iniquè credunt. Nihil tamen

frequentius eſt, quàm talem ægrum, poſt *Criſin* diem unum vel alterum, repentinâ quaſi morte occumbere. In *Plenis* his, *Oneratiſque Caſibus*, utcunque optimè procedant *Secretiones*, omnino neceſſaria eſt, neque ea ſera, *Catharſis*. Ipſa mera quantitas Morbi facit *Plethoram*, & requiritur *Exinanitio*, Naturæ opitulatrix. Hoc *Plethoræ* genus frequenter habet comites, ſpirandi difficultatem, Phrenesin, deliria, inquietudinem maximam, ſomnique defectum: non raró tamen, ob ipſam *Plethoram*, Pulſum lentiſſimum. Per *Conſtipationem* intelligo iſtum *Animalis OEconomiæ* ſtatum, ubi *Secretiones* omnes, aut ſaltem quædam, non omnino, aut non rectè, peraguntur. Hoc nimis frequenter accidit ex nimio & pertinaci *Calidiorum Alexipharmacorum* uſu, quæ ſi, intra debitum tempus, ſuum non producant effectum, non tantùm fruſtra, ſed cum certo periculo ſemper uſurpantur, idque non ſolùm in Variolis, ſed & febribus *Putridis*, iiſque præſertim mali

mali moris. Sed & aliquando accidit *Constipatio* ex merâ Naturæ imbecillitate, ex tono fibrarum molli & laxato, malisque staminibus. In hoc casu tamen valet *Catharsis*.

V^{ta} Histor. Nuperrimè Juvenis tenellæ hujus Constitutionis Variolis Confluentibus correptus est. Pulsus fuit exilis, vires paucæ. Jussi *Pulv. è Chel. Canc. C.* ℈ j dari 8^{vâ} quâlibet horâ. Post duas doses, profluxit sanguis è naribus (licèt Vena antea secabatur) usque ad ℥ xvj, & difficulter satis tandem sistebatur. *Cardiaca* adeò temperata Vasa ejus tenuia non ferebant : sine *Cardiacis* tamen languebat. Urina semper largè fluebat, & sputatio. *Die* 9no, ingruit delirium, sopor, & Pustularum totalis depressio. Nuchæ & brachiis apposita sunt *Vesicatoria*, quæ prodigum humorum ciebant fluxum ; ea tamen non omnino sensit æger. *Die* 10mo, *Vesicatoria* tibiis etiam apposui, quæ bene etiam cessere. Hæc tamen omnia Morbo non suffecere : vi-

tam quasi traxit. *Die* 12mo, lene dedi *Catharticum:* quod, *die* 14to, repetitum est. Et sic denuo convaluit æger. Ita ut hic Tenellus, qui nullum ferè Medicamentorum genus, præterquam *Anodyna* pati potuit, *Catharticorum* ope evaserit sanus.

Quin etiam *Constipatio* non tantùm in *Crisi*, vel febre *Secundariâ*, sed quandoque etiam in initio accidit: Pustulisque tunc non rectè procedentibus, cæterisque remediis non respondentibus, lene opportunumque *Catharticum* exhibendo, sæpius mala omnia abegi symptomata, quæ in *Crisi* tot minarentur Tragœdias. Hanc Praxin à *Patre* meo jamdudum didiceram, qui, Meipso & aliis plurimis testibus, fœlici hanc cum successu sæpissime usurpavit. Et, reverâ, ferè semper mites evadunt Variolæ, quibus vel *Emeticum* ex *Ipecacuanâ*, ut solet, vel ipsa Natura in principio dederit aliquas *Alvi dejectiones*. Quàm verò apta sint ad Pustulas protrudendas *Cathartica*, Meatus scilicet Cuticulares detergendo, Naturam-

turamque quaſi emancipando, hoc breve accipe Exemplum. In Menſe *Maij*, Ego febre correptus ſum, (cujus Hiſtoriam non narro.) Poſt aliquot dies, febris videbatur ſoluta. Aliqua tamen ſuſpicio Medicis oriebatur de eruptione Puſtularum quarundam (vulgò *Raſh* vocatâ.) Lecto igitur & ſudoribus fui conſignatus; admota ſunt etiam & *Veſicatoria*. Poſt ſex dies autem, Urinâ, Linguâ, Pulſu, febrem ſolutam indicantibus, nec tamen erumpentibus Puſtulis, me ſurgere juſſerunt Medici, proximoque die *Enema* injectum eſt, Alvo ſatis rigidè aſtrictâ. Intra diem unum vel alterum, *Catharticum* dedêre, & Veſperi, Hauſtum *Paregoricum*. Lectum ingreſſus, dicto ferè citiùs, me ſenſi per totum corpus uri & vellicari, tanquam à *Veſicatoriis*. Sudore prodigo ſum perfuſus, qui per tres vel quatuor horas duravit. Deinde dormiebam. Manè me tot puſtulis confertum vidi, quaſi ipſis Variolis eſſem

correptus, quæ quidem eruptio duravit vehemens uſque ad duos *Menſes*.

Uno verbo; ſimplex in ſuis ſemper eſt Natura viis, nec eſt quod agat Medicus, niſi ut eam ſequatur. Quibuſcunque verò placeant nimis Hypotheſes, utcunque docti ſint, in errores ſi incidant, non eſt mirum. Veriſſimum tamen eſt, quòd multi, maximi ingenii viri, Naturæ ductum non juſtè attendentes, ſymptomata pro ipſis morbis curare tentant, adeòque plures faciunr, quàm Natura, Morbos.

Errorque hic magnâ ex parte oritur ex confusâ in Libris pleriſque Medicis *Diagnoſticorum* farragine. Utinam verò Tibi, vel alii cuipiam in rebus *Mechanicis* & *Mathematicis* verſatiſſimo, otium foret & voluntas Notas *Characteriſticas*, & *Analogiam* Morborum seriò conſiderare. Atque mihi perſuaſum habeo, fieri poſſe, ut Morborum genera, eorumque in plurimis Caſibus *Specificæ Differentiæ* determinentur. Deſideratiſſimum hoc

hoc opus diu ſum meditatus, tandemque ad Umbilicum duxi. Illud autem legens pluries, relegenſque, non tandem id eſſe repperi, quod optaveram, ideoque, quas meruit, dedicavi flammis. At ejus facti me tunc tandem pœnitet; quoniam, utcunque Operi impar, anſam tamen alicui habiliori, ut idem perficeret, forſitan præbuiſſem.

Valeas, Vir magne, & meæ, coram te tanto in Arte noſtrâ magiſtro, loquacitati indulgeas, nimiùmque feſtinanti ſcribere ignoſcas. Diu, precor, hoc ſummo fruaris bonæ famæ Culmine, ut, Omnes Docti & Boni, Te Amore & Veneneratione, Omnes mali odio, Ignari invidiâ proſequantur.

Sum Tui Amantiſſimus,

E. Coll. Omn. Anim.
Sept. 10. 1719.

Sedgwick Harriſon.



CUM ruri mecum de Evacuantium, & precipuè purgationis commoditate, in Secundâ Variolarum Confluentium febre, diſſereres, meamque in hâc re ſcire velles ſententiam, Obſervationes jam aliquas, quarum veritati penitus inniti poteris, ad Te mitto.

I^{ma} Hiſtor. A. D. 1703. Novemb. 17. Ad juvenem, annos circiter ſeptendecim natum, accerſitus ſum. Variolarum Confluentium acerbiori, quàm unquam antea videram, genere laborabat. Illum *duodecimo die*, quantùm memoriâ recolo, primùm inviſi. Quo tempore febris Secunda vehementer ſæviebat. Nullam à primâ morbi acceſſione dejectionem

habu-

habuerat. Senſus omnes amiſerat, quanquam Delirio vacaret: ſtupidus tamen, & Comate oppreſſus jacuit. Admota ſunt Veſicatoria. Mecum autem interea reputavi fieri planè non poſſe ut mortem evaderet, ſi tanta intrò maneret Excrementorum copia, quantam diuturno hoc tempore neceſſariò contraxerat. Itaque præcepi, ut *leni purgaticne*, ex *Elect. Lenitiv.* in Aquâ aliquâ ſimplici diſſoluto, uteretur. Medicina hæc effectum habuit mirabilem; nam, adoleſcentis alvo *ter* motâ, tantam ſecum abduxit materiæ perquam fœtidæ vim, ut aſtantes omnes obſtupeſcerent. Febris remiſit: ſenſus rediere; & paulatim convaleſcens, ſine alîus cujuſvis Methodi ope, ad integritatem pervenit.

IIda Hiſtor. A. D. 1717. Maj. 11. Ad Virum, triginta & tres annos natum, *decimo* morbi die, acceſſi: poſtquam huic aniculæ Vinum Canarinum Crocumque, ad excitandas, ut aiunt, puſtulas,

las, affatim ingesserant. Variolæ erant ex Confluentium genere, eoque haud vulgari. Febris ac Phrenitis ita sævierunt, ut in lecto à tribus quatuorve hominibus contineri vix potuerit. Itaque Sanguinem copiosè detraxi; unde febris ad duos vel tres dies haud ita multùm imminuta est, quanquam aliqua ejus, si non intermissio, at remissio saltem esse videretur. In scripta Tua de hâc re nobilissima, nisi jam tum, haud incideram, unde in dubio hæsi, an viam à Te præmonstratam insisterem. Itaque *Corticem Peruvianum* ad duos vel tres dies præscripsi. Sed cùm ab hoc parum auxilii perciperet æger, & *decimo quarto* jam die de vitâ periclitaretur, Vesicatoria adhibui: & præparatâ priùs *Clystere* hominis alvo, & post ejus rejectionem, præcepto Anodyno, *purgationem* (primâ jam vice ex quo Librum Tuum perlegeram) institui. Hinc ad sanitatem rediit ille, quem omnes qui intererant morti adjudicârant.

III^{tia} Hi-

III^{tia} Hiſtor. A. D. 1717. Jul. 3. Curæ meæ commiſſus eſt Infans, tres annos natus. Hic, quanquam Variolas comitaretur *Diarrhœa*, circa diem *decimum* vel *undecimum*, Secundâ febre graviter premebatur. Eum altero quoque die ad *quatuor vices purgavi*, priuſquam febris diſcuti poſſet, quod tum quidem factum eſt, & Infans brevi convaluit.

IV^{ta} Hiſtor. A. D. 1717. Jul. 11. Juvenem, annos circiter ſedecim natum, ab initio morbi curavi. Neminem unquam ita graviter laborantem, qui quidem ſuperfuerit, vidi. Cognati ejus omnes hoc morbo perierant. *Decimo* ab eruptione die, Secunda febris acceſſit. Paregorica, octavâ quâque horâ ſumenda, præſcripſi : ſed nequicquam, cùm mala per duos dies ingraveſcerent. Quare Veſicatoria apposui, *Enemata* frequenter præcepi, & præſertim inter purgationis dies. *Decimo tertio*, ſanguis miſſus eſt,

at ſine fructu. *Decimo quarto, purgatus* eſt: veſperique, hauſtum ſumſit Anodynum; Febris inhæſit, verùm haud ita violenta. *Decimo ſexto, purgatione* iterum uſus eſt; unde febris intermiſit. *Corticem*, & Anodyna adhibui; tamen adhuc revertebatur febris. Quamobrem res haud ex Sententiâ procedere animadvertens, cùm & febrem immorari, & appetitum deeſſe perciperem, Experientiâ jam paulò audentior factus, Aug. 2do, & morbi *viceſimo ſecundo* die, *purgantia*, refragantibus omnibus, rurſus præcepi. Tum verò febris penitus excuſſa eſt, rediit cibi cupiditas, vires ſuas mirum in modum reparavit, brevique temporis ſpatio pinguis validuſque evaſit.

Vta Hiſtor. A. D. 1717. Aug. 24. Ad Virginem, ſedecim annos natam, *nono* morbi die, vocatus ſum. Variolarum Confluentium veriſſimo genere ægrotabat. Febris Secunda jam tùm urgebat. Qui curam ejus habuit, quidnam ageret in-

incertus, consilii socium postulârat. Ego, quamprimùm accessii, *Enema* præcepi, quod maximam secum materiæ fœtidissimæ copiam abduxit, & summum adolescentulæ levamen attulit. *Decimò*, post meridiem, *lenem purgationem*, ei ferè similem, cujus Dr. *Levett* in Literis ad Te datis mentionem facit, imperavi. Suum hæc ita præstitit officium, ut febris nunquam postea reverterit; quanquam Medicus, quo priùs usa est, & Nutrix, me illam de medio sustulisse palam clamitaverint, quippe qui Praxi in Variolis, ut asserebant, nemini priùs tentatâ uterer.

VI[ta] Histor. A.D. 1717. Decemb. 5. Ad virum invisendum, qui annum agens tricesimum octavum ex Variolis decubuit, *undecimo* morbi die, nocte mediâ, siquidem astântes eum jamjam moribundum esse arbitrarentur, excitatus sum. Ego antea, *nono* scilicet die, ad arcendum, si ita fieri posset, quicquid mali in flammato

mato hoc & Confluenti, quo laborabat, genere jure expectandum erat (præterquam quòd Asthmate vehementissimè, idque ferè continuo, premeretur) *Enema* vesperi, & *Catharticum* proximo die adhiberi jusseram; quorum tamen neutrum factum est, cùm à me novem mille passus degeret, atque adeò hæc ut fierent, uti imperaveram, curare non possem. Adveniens pulsum, maximâ cum admiratione, ita vehementem simul ac celerem deprehendi, ut similem nunquam antea senserim. Sensus omnes defecerant: neque hominem ullum, neque rem ullam cognovit. Protinus itaque tria Vesicatoria apposui, *Catharticum* exhibui, sanguinem detrahi ad ℥ xiv jussi. Quamprimùm Vena incisa est, eâ violentiâ prorupit sanguis, ac si pertusa esset Equi Vena; eumque ad quantitatem suprà dictam, intra horæ minutum, effluxisse mihi certò constat. Intra horas tres, presentes cœpit agnoscere; & post duas vel tres dejectiones, febris valde tenuata est,

eſt, & proximo die, circa meridiem (horâ à Venæ ſectione duodecimâ) prorſus evanuit; homo autem non ſine vicinorum omnium admiratione ad ſalutem perductus eſt.

Plurimos poſſem Tibi ſuprà expoſitis caſibus ſimiles enarrare, niſi hos ſufficere arbitrarer ad evincendum, quantum commodi præſtet Evacuatio, & præſertim ea, quæ *purgantium* ope efficitur, in Confluenti Variolarum genere, cùm Secunda Febris ægrotantem invaſerit.

Id unum adjiciam: quòd, quantùm obſervatione colligo, Venæ ſectio, in ſuprà memoratis caſibus, nullo modo adhibenda ſit, aut hominibus ætate provectioribus, aut fœminis Hyſtericis: ſiquidem iſto modo eventum ſæpius malè ceſſiſſe comperi; res autem lenibus *purgationibus*, *Clyſteribus*, Veſicantibuſque ex toto committenda eſt. Et nuper quidem ſimilibus caſibus bis aut ter interveni, ubi animæ defectio & languor perpetuus, nullâ quicquam proficiente Medicinâ,

dicinâ, ægrotantes uſque ad mortem comitabatur.

Sum Tibi ex animo devinctiſſimus,

Aſhfordiæ, Sept.
19. 1719.

Jo. Bate.

ERRATUM.

Pag. 5, lin. 8. pro, cupit, ſcribe, cupiunt.



a

2

e
ax2n